

לקוטי תורה • פרשת במדבר • מאמר 21

ביאור ע"פ ואהיה אצלו אמון

ביאור הפסוק "ואהיה אצלו אמון"

ספירת העומר היא "יניקה" של המוחין: המתקת הגבורות, ההופכת את הרצון והמדות של הנפש הבהמית עד שיוכלו לקבל את התורה. פנימיות התורה היא התענוג העליון של ה', הנעלה מרצונו; היא התגלית במתן תורה ונמשכת בכל יום, כאשר האדם הופך את ה"אני" שלו ל"אין" בקריאת שמע.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

[/likuteitorah.com/he/likutei-torah/bamidbar/21](https://likuteitorah.com/he/likutei-torah/bamidbar/21)

הנקודה

ספירת העומר היא "יניקה" של המוחין: המתקת הגבורות, ההופכת את הרצון והמדות של הנפש הבהמית עד שיוכלו לקבל את התורה. פנימיות התורה היא התענוג העליון של ה', הנעלה מרצונו; היא התגלית במתן תורה ונמשכת בכל יום, כאשר האדם הופך את ה"אני" שלו ל"אין" בקריאת שמע.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

המאמר מבאר את דברי התורה על עצמה כמשלי ח, ל-לא. "אמון" הוא ספירת העומר, מוחין דיניקה, שבה מתמתקות הגבורות, כשם שהדם נעשה חלב. הכנעת הרצון והמדות של הנפש הבהמית והפיכתם עושה אותם ל"טוב מאד", חזקים יותר מאלה של הנפש האלקית, שכן המדות מושרשות למעלה מן השכל; וזו גם הסיבה שתשובה מגיעה למעלה כל כך. החל מהיום השביעי של פסח, ארבעים וארבעה הימים מצמיחים את המדות לכלי לקבלת התורה בשבועות. "שעשועים" מתבארים באמצעות דוד, שכינה את חוקי ה' "זמירות": מצד הרצון העליון הם שירה אחת, ובכל זאת הם ראויים לשמחה שאין לה סוף, שכן "שערה" אחת מאותו רצון יוצרת את כל העולמות. דוד נענש, מפני שהרצון הוא רק החיצוניות של התורה; פנימיותה היא התענוג העליון, הייחודי לכל מצווה. תענוג זה האיר במתן תורה, "פנים בפנים", לאחר שבני ישראל הפנו את פניהם במשך שבעת השבועות, ומסירות הנפש שבקריאת שמע ממשיכה אותו בכל יום. אפילו נשמה במצב של "אחור" מעוררת צחוק למעלה, ושני ה"אריות" של תבל הם נשמות שהאתערותא דלתתא שלהן ממשיכה את התענוג העליון.

מבנה

- העומר כיניקה: המתקת הגבורות**
ספירת העומר היא מוחין דיניקה והמתקת הגבורות, הנעשית למעלה באמצעות הכנעתו והפיכתו של האדם למטה, בדומה לחבל של יעקב. כשם שהדם נעשה חלב, כך הגבורות נעשות חסדים; רצונה של הנפש הבהמית, כשהוא מופנה לה', נעשה "טוב מאד" — זהו העומק הפנימי של תשובה.
- מדוע המדות שעברו בירור חזקות יותר**
מדות הנפש הבהמית חזקות יותר, ושורשן באריה ובשור שבמרכבה; שכן גם בתיקון המדות, ז"א, קשורות בעתיקא, למעלה מן השכל, ואילו המדות המזוככות של תהו חזקות עוד יותר. החסדים הם שממתיקים אותן.
- פסח, העומר ושבועות**
חמשת החסדים הם חמשת הימים שלפני היום השביעי של פסח, באצילות; היום הראשון הוא בחינת שכל, עם הלל שלם, והיום השביעי הוא לידת הנשמות בבריאה. שבעת השבועות מצמיחים את שבע המדות, שכל אחת מהן כוללת את כל השבע, והן נעשות כלי רחב לקבלת התורה, "אמון".
- התענוג — מקור כל הכוחות**
סעיף ב פותח ב"שעשועים" באמצעות "זמירות" של דוד. התענוג הוא הכוח הגדול ביותר בנפש; אור אין סוף הוא מקור התענוגים, והוא מתגלה בחכמה רק באמצעות צמצום גדול, בדומה לשערה הנמשכת מן הגולגולת, כתר (גלגלתא), בעוד התענוג העליון שבתוכו נעלה מכתר.

כתר הוא תר"ך עמודי אור, הרצון העליון שבמצוות; הרצון הוא הכיסוי החיצוני (גלגלתא) של התענוג הפנימי (עתיקא), כמו רצונו של סוחר המשמש את הנאתו מן הרווח. חכמה מקבלת רק "שערה" מן הרצון, ואף על פי כן הרצון ראוי לשמחה שאין לה סוף, שכן שערה אחת ממנו מביאה את כל העולמות לידי מציאות.

דוד שיבח את החוקים כזמירות, מפני שהם הרצון העליון, הנעלה אפילו מגן עדן; אך הוא נענש, שכן היה עליו לשבח את פנימיותם, את התענוג העליון, שבו לכל מצווה תענוג משלה ואין היא שירה אחת.

במתן תורה התגלה התענוג הפנימי "פנים בפנים", משום שבני ישראל הפנו את פניהם במשך שבעת השבועות. כיום, מסירות הנפש שבקריאת שמע הופכת את ה"אני" ל"אין" וממשיכה בכל יום את האין העליון, את התענוג של עתיקא.

סעיף ג: יש שני מצבים — פנים בפנים, כשהיד הימנית מחבקת, ואחור באחור, כשהחסדים נסתרים. אפילו במצב של "אחור" יהודי יכול למסור את עצמו בקריאת שמע ולעורר צחוק למעלה; שחוק בגימטריה שווה פעמיים "אור", "מקור חיים" ואור אין סוף.

תבל היא פעמיים אריה: אריות החיות ואריות האופנים, ובישראל — נשמות דיצירה ודעשיה. האתערותא דלתתא שלהן ממשיכה את הצחוק והתענוג העליונים, את שורש ההמשכה הנעלה המתוארת בעץ חיים.

מו ש ג י ם

מוחין דיניקה מוחין דיניקה

השלב שלאחר "לידה", שבו המדות גדלות, כפי שתינוק גדל באמצעות יניקה. המאמר מזהה אותו עם ספירת העומר, שבה הדם (גבורות) נעשה חלב (חסדים).

המתקת הגבורות מיתוק הגבורות

אין מדובר בסילוק כוחות הדין, אלא בהפיכתם, כמו מאכל חמוץ שמתמתק והופך למעדן. הדבר נעשה למעלה באמצעות הכנעתה והפיכתה של נפשו הבהמית של האדם.

הכנעה והפיכה אתכפיא ואתהפכא

אתכפיא היא התגברות על הסטרא אחרא; אתהפכא היא הפיכת החושך שלה לאור. שתייה הן המתקת הגבורות בעבודת האדם.

הרצון העליון (גלגלתא) רצון העליון / גלגלתא

כתר בתור רצונו של ה' שבמצוות, ה"גולגולת" המכסה על התענוג הפנימי. מ"שערה" אחת ממנו נמשכים חכמה וכל העולמות.

התענוג העליון (עתיקא) תענוג העליון / עתיקא

הפנימיות של הרצון ושל התורה, מקור התענוגים, הנקרא אין. הוא התגלה במתן תורה ונמשך באמצעות ביטול.

מ"אני" ל"אין" אני - אין

אותן אותיות: הפיכת ה"אני" של האדם ל"אין", ביטול היש; הדבר בא לידי ביטוי במיוחד במסירות הנפש שבקריאת שמע, הממשיכה את התענוג העליון.

פנים בפנים ואחור פנים בפנים / אחוריים

המצבים המשתנים של מלכות ושל הנשמות: פנייה אל ה' בפנימיות האדם, או פנייה אליו רק מאחור. שניהם נקראים "משחקת".

צחוק שחוק

גילוי התענוג. בגימטריה, שחוק שווה פעמיים אור, מקור חיים ואור אין סוף.

קטע 1 • 11-3

העומר כיניקה: המתקת הגבורות

1 ביאור ע"פ¹ ואהיה אצלו אמון²

ביאור על הפסוק "ואהיה אצלו אמון".

הכותרת מודיעה שמדובר בביאור על משלי ח, ל, שבו התורה, המדברת כחכמה, אומרת שהייתה עם ה' "כאמון", "שעשועים יום יום" ו"משחקת לפניו בכל עת". המאמר עובר על הביטויים האלה בזה אחר זה וקושר אותם לספירת העומר ולחג השבועות.

2 א הנה ענין סה"ע [ספירת העומר] הוא בחי' מוחין דיניקה והוא בחי' מיתוק הגבורות. ונעשה ע"י מיתוק הגבורות באדם שהוא בחינת אתכפא ואתהפכא כי הקליפות שרשם בחינת גבורות.

1. כעת, ספירת העומר היא בחינת מוחין דיניקה, והיא בחינת המתקת הגבורות. הדבר נעשה באמצעות המתקת הגבורות שבאדם, שהיא בחינת אתכפא ואתהפכא; שכן שורש הקליפות הוא בחינת גבורות.

סעיף 1 פותח בהגדרת ספירת העומר כשלב של מוחין דיניקה, ובהמתקת הגבורות — כוחות הריסון והחומרה. המתקת זו נעשית באמצעות עבודתו של האדם, הכופה את עצמו והופך אותו; זאת משום שהקליפות, הכוחות המסתירים על הקדושה, מושרשות בגבורות.

ולכן בחינת לאכפא לסט"א [לסטרא אחרא] ולאהפכא מחשוכא לנהורא הוא ענין מיתוק הגבורות, ויעקב חבל נחלתו³ כתיב וכמשל החבל⁴ שראשו אחד קשור למעלה וקצהו למטה שע"י

לכן, בחינת הכנעת הסטרא אחרא והפיכת החושך לאור היא ענין המתקת הגבורות. ועל יעקב נאמר: "יעקב חבל נחלתו". הדבר דומה לחבל שקצהו האחד קשור למעלה וקצהו האחר למטה, כך שעל ידי

הכנעת הסטרא אחרא — אתכפא — והפיכת החושך שבה לאור — אתהפכא — הן אפוא משמעותה של "המתקת הגבורות" בעבודת האדם. הפסוק מכנה את יעקב, את עם ישראל, "חבל נחלתו": חבל שקצהו האחד קשור למעלה והאחר מוחזק למטה.

שמושך החבל מלמטה נמשך כמ"כ [כמו כן] למעלה, כך ע"י המתקת הגבורות הנ"ל באדם מעורר ג"כ למעלה שיתמתקו הגבורות, ופ"י וענין המיתוק היינו שהגבורות עצמן נעשים מתוקים,

משיכת החבל מלמטה, גם הקצה שלמעלה נמשך. כך גם, באמצעות המתקת הגבורות שבאדם שהזכרה לעיל, האדם מעורר למעלה שגם הגבורות יומתקו. משמעותה ותוכנה של ההמתקה הם שהגבורות עצמן נעשות מתוקות,

כאשר מושכים בחבל מלמטה, גם קצהו העליון נע. כך, כאשר האדם ממתיק את הגבורות שבו, גם הגבורות שלמעלה מתמתקות. ההמתקה אינה מסלקת את הגבורות: הן עצמן נעשות מתוקות.

כמו עד"מ שממתיקים מאכל חמוץ הרי גם הוא עצמו בחינת מאכל רק שהוא חמוץ ועתה ממתיקים אותו ואז נעשה מרקחת ומשיב הנפש.⁵ כך בחי' מיתוק הגבורות שהם עצמן מתמתקים ואז הם מעולים ומשובחים⁶ יותר.⁷

כמו למשל, כאשר ממתיקים מאכל חמוץ: גם הוא מאכל, אלא שהוא חמוץ; כעת ממתיקים אותו, ואז הוא נעשה מעדן ומשיב את הנפש. כך גם בבחינת המתקת הגבורות: הן עצמן מתמתקות, ואז הן מעולות ומשובחות יותר.

מאכל חמוץ שממתיקים היה מאכל מלכתחילה; לאחר ההמתקה הוא נעשה מעדן המרענן את הנפש. כך גם הגבורות: לאחר שהן מתמתקות, הן אינן רק מתנטרלות, אלא נעשות מעולות ומשובחות יותר משהיו קודם.

3 וזהו בחי' מוחין דיניקה כמשל דם נעכר ונעשה חלב⁸ שהדם עצמו שהוא בחי' גבורות נהפך לחלב חורטא חסדים כו'.

וזהו בחינת המוחין של תקופת היניקה, בדומה לאמור: "דם נעכר ונעשה חלב" — הדם עצמו, שהוא בחינת גבורות, הופך לחלב לבן, לחסדים וכו'.

הגמרא אומרת על אם מיניקה ש"דם נעכר ונעשה חלב". הדם האדום מסמל גבורות והחלב הלבן מסמל חסדים: אותו חומר עצמו משתנה מחומרה לחסד, וזהו עניינו של השכל בתקופת היניקה.

וזהו ענין מ"ד [מ"ן דוכרין] ימי ספירת העומר משביעי של פסח עד שבועות. כי שש"פ [שביעי של פסח] הוא לידת הנשמות ואחר הלידה הוא בחי' יניקה הגדלת המדות. וזהו כמ"ש והניף את העומר⁹ כו' לרצונכם.

וזהו ענינם של ארבעים וארבעת ימי ספירת העומר, מהיום השביעי של פסח ועד שבועות. היום השביעי של פסח הוא לידת הנשמות, ולאחר הלידה באה בחינת היניקה — גידול המדות. וזהו שכתוב: "והניף את העומר... לרצונכם".

ארבעים וארבעת ימי העומר, מהיום השביעי של פסח ועד שבועות, הם שלב היניקה הזה: היום השביעי של פסח הוא "לידת" הנשמות, ולאחר הלידה באה היניקה, כלומר גידול המדות. הפסוק על הנפת העומר "לרצונכם" משתמש במילה "רצון", ובה מבואר כך בחלק הבא.

היינו שעיקר המכוון להפך הרצון והמדות שבנפש הבהמית שתהיינה לה' ואז הם משובחות יותר ממדות שבנפש האלקית וע"ז ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] טוב זה יצ"ט [יצר טוב]¹⁰ מאד זה יצה"ר [יצר הרע]¹¹

כלומר, הכוונה העיקרית היא להפוך את הרצון ואת המדות של נפש הבהמית, כך שיהיו לה'; ואז הם משובחים יותר מהמדות של נפש האלקית. ועל כך אמרו חז"ל: "טוב — זה יצר טוב; מאד — זה יצר הרע".

המטרה היא להפנות את הרצון ואת הרגשות של נפש הבהמית אל ה', ולאחר שהשתנו הם עולים על אלה של נפש האלקית. המדרש מפרש כך את "טוב מאד" שבתורה: "טוב" הוא היצר הטוב ו"מאד" הוא היצר הרע — והמאמר מפרש זאת כיצר הרע לאחר שעבר בידור.

(ועיין בזהר פ' יתרו דס"ח ע"ב ובפ' הרמ"ז [הרב משה זכות] שם)¹² ומטעם זה ג"כ ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] במקום שבעלי תשובה עומדים כו' ונודע שאין פ"י תשובה על עבירות דוקא

(ועינינו בזוהר, פרשת יתרו, דף ס"ח ע"ב, ובפירוש הרמ"ז שם.) ומאותו טעם אמרו חז"ל גם: "במקום שבעלי תשובה עומדים..." וידוע שאין פירוש המילה תשובה דווקא על עבירות;

גם הזוהר בפרשת יתרו מפרש "טוב" כצד ימין, מלאך החיים, ו"מאד" כצד שמאל, מלאך המוות. מאותו טעם אומרים חז"ל שבעלי תשובה עומדים במקום שאפילו צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד בו, ותשובה אינה מיועדת רק לעבירות.

אלא שצ"ל בכל אדם כל ימיו בתשובה¹³ להתקרב לה' בבחינת פב"פ [פנים בפנים] והיינו ע"י להפך הרצון והמדות מבחי' יש כו'.¹⁴

אלא שכל אדם צריך להיות בתשובה כל ימיו, כדי להתקרב לה' בבחינת פנים אל פנים; והדבר נעשה על ידי הפיכת הרצון והמדות מבחינת יש וכו'.

תשובה היא התקרבות מתמשכת לה', "פנים אל פנים", שכל אדם זקוק לה; כפי שאומרים חז"ל, ראוי לאדם להיות בתשובה כל ימיו. הדבר נעשה על ידי הפניית הרצון והרגשות מן היש — תחושת היותו של האדם "משהו" נפרד.

קטע 2 • 4-5

מדוע המדות שעברו בירור חזקות יותר

4 והטעם בזה שע"י בירור מדות נה"ב [נפש הבהמית] נק' טוב מאד הוא משום שהמדות שכנה"ב [שכנפש הבהמית] מצד עצם מציאותן הן תקיפים וחזקים יותר ממדות שבנפש האלקית כיתרון הגבורה בבהמה מבאדם אלא שהיא בהמה.

והטעם לכך שעל ידי בירור מדותיה של נפש הבהמית הדבר נקרא "טוב מאוד" הוא שמדותיה של נפש הבהמית, מעצם מציאותן, חזקות ועוצמתיות יותר ממדותיה של נפש האלקית, בדומה ליתרון כוחו של בעל חיים על כוחו של אדם — אלא שהוא בעל חיים.

מדוע בירור מדותיה של הנפש הבהמית מזכה אותה בתואר "טוב מאוד"? מפני שמדות אלה חזקות מטבען ממדותיה של הנפש האלקית, כשם שבעל חיים חזק פיזית מאדם, אף על פי שהוא נשאר בעל חיים.

אבל כשהבהמה נכלל בבחי' אדם אזי הוא רב כחו מאד כי שרשם מבחי' פני אריה פני שור¹⁵ שאהבתם ויראתם גדולה לאין שיעור וכמ"ש בזהר בהעלתך

אבל כאשר הבהמה נכללת בבחינת אדם, כוחה גדול מאוד, שכן שורשה הוא מבחינת "פני אריה" ו"פני שור", שאהבתם ויראתם גדולות לאין שיעור, וכמו שכתוב בזוהר, בפרשת בהעלותך.

כאשר הבהמה נכללת בבחינת "אדם", כלומר, כאשר הקדושה מכוננת את כוחה, עוצמתה גדולה מאוד. שורשה הוא ב"פני אריה" וב"פני שור" שבחזון המרכבה של יחזקאל, שאהבתם ויראתם הן ללא שיעור, כפי שמתואר בזוהר.

(דף קנ"ד א') ש"ע אלף אריות סוחרנא דהאי אריה כו' כד געי האי אריה מזדעזעין רקיעין¹⁶ כו'.

(דף קנ"ד ע"א): "שלוש מאות ושבעים אלף אריות מקיפים את האריה הזה וכו'; כאשר האריה הזה שואג, הרקיעים רועדים וכו'".

הזוהר מתאר את האריה העליון, שסביבו שלוש מאות ושבעים אלף אריות; כאשר הוא שואג, השמים וכל צבאותיהם רועדים. הדבר ממחיש את העוצמה העצומה שבשורשן של מדות ה"בהמה".

והטעם בכ"ז [בכל זה] הוא כי גם בעולם התיקון עצמו שרש המדות הוא למעלה מהשכל כי או"א [אבא ואימא] במזלא תליין^{17, 18}

והטעם לכל זה הוא שגם בעולם התיקון עצמו שורש המדות הוא למעלה מן השכל, שהרי אבא ואמא "תלויים במזלא",

הטעם העמוק לכך הוא שגם בעולם התיקון, העולם המסודר של הספירות, שורש המדות גבוה מן השכל. באידרא זוטא שבזוהר נאמר שאבא ואמא, המדרגות השכליות, "תלויים במזלא" — בהמשכה ממדרגה שלמעלה מהם.

אבל ז"א בעתיקא אחיד ותליא¹⁹ רק שיציאותו והתגלותו הוא ע"י בינה וכמשל בן זכר שאע"פ [שאף על פי] שמתגדל ברחם האם ומשם נולד עכ"ז [עם כל זה] הרי עצמותו נלקח מלמעלה ממנה כו'

אבל ז"א "אחוז ותלוי בעתיקא"; אלא שהתהוותו והתגלותו הן באמצעות בינה. הדבר דומה לבן זכר: אף שהוא גדל ברחם אמו ונולד ממנה, בכל זאת עצמותו נלקחת ממקום שלמעלה ממנה וכו'.

אבל ז"א, המדות, "אחוז ותלוי בעתיקא" עצמו, למעלה מן המזלא; בינה רק מביאה אותו לידי התהוות ומגלה אותו. כך גם בן גדל ברחם אמו ונולד ממנה, ובכל זאת עצמותו באה ממקום שלמעלה ממנה, מן האב.

[ולפעמים ג"כ יפה כח הבן מכח האב²⁰ ועמ"ש בד"ה להבין ביאור ענין האבות הן הן המרכבה בפ' יתרו].

[ולפעמים גם יפה כוח הבן מכוח האב. ועיי' מה שכתוב במאמר המתחיל "להבין ביאור ענין האבות הן הן המרכבה", בפרשת יתרו].

התוספת שבסוגריים מביאה את הכלל התלמודי שלפעמים "יפה כוח הבן מכוח האב"; כך המדות עשויות לעלות בעוצמתן על השכל שממנו הן מתגלות. הכוונה למאמר שבתורה אור בפרשת יתרו, העוסק באמירה "האבות הן הן המרכבה".

5 והנה זהו אפילו במדות דז"א דתיקון. וכ"ש [וכל שכן] בירור המדות שמעולם התהו כו'. שכשמתבררים

מהשבירה הרי כחם רב מאד

והנה, הדבר נכון אפילו לגבי המדות של ז"א דתיקון, וכל שכן לגבי בירור המדות מעולם התהו וכו': כאשר הן מתבררות מן השבירה, כוחן רב מאוד.

אם אפילו המדות של ז"א בעולם התיקון המסודר מושרשות במקום גבוה כל כך, כל שכן המדות מעולם התהו, עולם האורות העזים שכליו נשכרו. כאשר הן מתבררות מתוך השבירה, כוחן רב מאוד.

וזהו ענין מיתוק הגבורות וזהו פי' לרצונכם כו'. ומי הוא הממתיק אותן היינו בחי' החסדים.

וזהו ענין המתקת הגבורות, וזהו פירוש "לרצונכם" וכו'. ומי הוא הממתיק אותן? בחינת החסדים.

בירור המדות העזות האלה הוא "המתקת הגבורות", וזהו ענין קרבן העומר "לרצונכם": שינוי הרצון. מה שממתיק את הגבורות הם החסדים.

קטע 3 • 61-8

פסח, העומר ושבועות

6 והנה הי"ח [ה' חסדים] הן מחסד שבחסד עד חסד שבהוד כי החסדים דיסוד ומלי' הם רק כללות הי"ח [ה' חסדים] וכללות דכללות כמ"ש בפע"ח [בפרי עץ חיים] בכוונות דהו"ר [דהושענא רבה] והי"ח [והי' חסדים] אלו זהו ה' ימים דספירת העומר שלפני שביעי של פסח.

והנה, חמשת החסדים נמשכים מחסד שבחסד ועד חסד שבהוד, שכן החסדים שביסוד ובמלכות הם רק כללותם של חמשת החסדים, וכללות הכללות, כפי שכתוב בפרי עץ חיים, בכוונות הושענא רבה. וחמשת החסדים הללו הם חמשת הימים של ספירת העומר שלפני היום השביעי של פסח.

חמשת החסדים נמשכים מחסד שבחסד ועד חסד שבהוד. ביסוד ובמלכות אין חסדים משלהם מעבר לכללותם של חמשת החסדים ולכללות הכללות. כך נאמר בפרי עץ חיים בכוונות הושענא רבה, וחמשת החסדים הללו הם חמשת ימי ספירת העומר שלפני היום השביעי של פסח.

7 ויום ראשון דפסח הוא בחי' מוחין דאוי"א [דאבא ואימא] מקור המדות ולכן גומרים בו את ההלל. משא"כ יום ב' דפסח מתחיל ספה"ע [ספירת העומר] הוא בחי' המדות.

היום הראשון של פסח הוא בחינת המוחין של אבא ואמא (חכמה ובינה), שהם מקור המדות; לכן אומרים בו את ההלל השלם. לעומת זאת, היום השני של פסח, [שבו] מתחילים לספור את העומר, הוא בחינת המדות.

ביום הראשון של פסח נמשכים המוחין של אבא ואמא, השכל שהוא מקור הרגשות, ולכן אומרים בו את ההלל השלם. היום השני, שבו מתחילים בספירה, הוא כבר בחינת הרגשות עצמם.

ולכן בא"י [בארץ ישראל] אין גומרים את ההלל ביום ב', והנה בשביעי של פסח שהוא בחי' לידת הנשמות בבריאה אשר שם יש יניקת החיצונים ע"כ צ"ל מיתוק הגבורות ע"י אתכפא ואתהפכא שהאדם מזכך מדותיו כו'.

לכן בארץ ישראל אין אומרים את ההלל השלם ביום השני. והנה, ביום השביעי של פסח, שהוא בחינת לידת הנשמות בעולם הבריאה, שבו החיצונים יונקים, יש להמתיק את הגבורות באמצעות הכנעה והפיכה, שבהן האדם מזכך את מדותיו וכו'.

זו הסיבה שבארץ ישראל, שבה רק היום הראשון הוא חג, אין אומרים את ההלל השלם ביום השני. היום השביעי של פסח הוא לידת הנשמות בעולם הבריאה, שבו החיצונים יכולים לינוק, ולכן יש להמתיק שם את הגבורות באמצעות עבודתו של האדם, המכניע ומזכך את מדותיו.

והי' ימים שלפני שביעי של פסח הם בבחי' אצילות ששם כתיב לא יגורך רע²¹ והם הי"ח [הי' חסדים] הממתיקים הגבורות כו'.

אך חמשת הימים שלפני היום השביעי של פסח הם בבחינת עולם האצילות, שעליו נאמר: "לא יגורך רע"; והם חמשת החסדים הממתיקים את הגבורות וכו'.

חמשת הימים שלפני היום השביעי של פסח הם בבחינת אצילות, העולם המאוחד עם ה', שעליו נאמר: "לא יגורך רע". שם החסדים עצמם הם שממתיקים את הגבורות.

8 והנה ספה"ע [ספירת העומר] הוא בחי' מוחין דיניקה ועד"מ החלב מגדל אברי הולד כך המדות הם בבחי' קטנות כמו שהיו בתהו בבחי' נקודות וע"י החלב נעשה הגדלת המדות.

והנה, ספירת העומר היא בחינת מוחין של יניקה. וכמו, למשל, שהחלב מגדל את איברי התינוק, כך המדות נמצאות במצב של קטנות, כפי שהיו בתהו, בבחינת נקודות; והחלב מביא לגדילת המדות.

ספירת העומר היא בחינת מוחין של יניקה: כשם שהחלב מגדל את איברי התינוק, כך הוא מגדיל את המדות. בתחילה הן בקטנות, כמו מדות התהו, שהיו בבחינת נקודות יחידות.

ששבעה מדות נעשים שבעה שבועות לפי שכל א' מתכללת משבעה וע"כ בכל מדה יש ז' ימים.

שבע המדות נעשות לשבעה שבועות, משום שכל אחת כלולה משבע; לכן בכל מדה יש שבעה ימים.

הגדילה כאן פירושה התכללות: כל אחת משבע המדות נעשית כלולה מכל שבע המדות. לכן שבע המדות נעשות לשבעה שבועות, ובכל מדה יש שבעה ימים.

וזהו ענין ההגדלה [ועמ"ש ע"פ שתיתי ייני עם חלבי].²² ועי"ז נעשים כלי קיבול רחב לקבל התורה בשבועות הוא בחי' ואהי' [ואהיה] אצלו אמון כו' שתי הלחם כו':

וזהו ענין הגדילה [ועי"נו במה שנכתב על הפסוק "שתיתי ייני עם חלבי"]. ועל ידי כך נעשות המדות כלי קיבול רחב לקבלת התורה בשבועות, שהיא בחינת "ואהי' אצלו אמון" וכו', שתי הלחם וכו'.

הגדילה הזאת הופכת את המדות לכלי רחב לקבלת התורה בשבועות — בחינת "ואהי' אצלו אמון", וכן שתי הלחם שהוקרבו בשבועות. ההערה שבסוגריים מפנה למאמר על "שתיתי ייני עם חלבי".

התענוג — מקור כל הכוחות

9 ב וענין ואהיה שעשועים. יובן בהקדים מ"ש בדוד זמירות היו לי חוקיך²³ ונענש²⁴ ע"ז. ויש להקדים ענין אור א"ס ב"ה.

ב. את ענין "ואהיה שעשועים" נבין לאחר שנקדים את הכתוב על דוד: "זמירות היו לי חוקיך", שעל כך נענש. תחילה יש להקדים ולבאר את ענינו של אור אין סוף, ברוך הוא.

הסעיף השני עוסק במילים "ואהיה שעשועים". כדי להסביר אותן, אדמו"ר הזקן ידון תחילה בדברי דוד "זמירות היו לי חוקיך", שעליהם נענש, כפי שמובא בגמרא; ולפני כן יבאר את ענינו של אור אין סוף.

כי הנה אנו רואים למטה שהתענוג הוא הגדול ורב מכל כחות הנפש והוא ראש ומקור וחיות לכל דבר. הנה אנו רואים בעולם הזה שהתענוג הוא הגדול והשופע ביותר מכל כחות הנפש, והוא הראש, המקור והחיות של כל דבר.

בנפש האדם, התענוג הוא הכוח הגדול והשופע ביותר: הוא הראש והמקור של כל הכוחות האחרים, והוא מעניק להם חיות.

10 וכמו שאנו רואים עוצם ריבוי מיני תענוגים שיש תענוג בראיה ותענוג בשמיעה ובריה ודבור וטעם

כפי שאנו רואים את הריבוי העצום של סוגי תענוג: יש תענוג בראיה, תענוג בשמיעה, וכן בריח, בדיבור ובטעם; לתענוג צורות רבות: בראיה, בשמיעה, בריח, בדיבור ובטעם.

וכן בכל מין ממינים אלו יש ריבוי בחי' תענוגים שיש כמה מיני מטעמים שאין טעם אחד דומה לחבירו והטעם הוא מעולם התענוג כו'.

וכך גם בכל אחד מסוגים אלה יש ריבוי של סוגי תענוג, שכן יש סוגים רבים של מעדנים, ואין טעם אחד דומה לחברו; והטעם שייך לעולם התענוג וכו'.

בכל אחד מהסוגים יש אינספור גוונים: אין שני טעמים זהים. הטעם עצמו נובע מ"עולם התענוג", מקור התענוג.

וכן יש תענוגים רוחניים כמו התענוג מהשכל ודבר חכמה כו'. נמצא התענוג שלמטה הוא עצום ורב מכל כחות הנפש.

וכך יש גם תענוגים רוחניים, כמו התענוג מן השכל ומדבר חכמה וכו'. נמצא שהתענוג שלמטה עצום וגדול מכל כחות הנפש.

מעבר לתענוגות החושים יש גם תענוגים רוחניים, כגון ההנאה מהבנה ומדבר חכמה. מכאן שהתענוג, אפילו כפי שהוא למטה, הוא הכוח הגדול ביותר של הנפש.

11 וכל בחי' התענוג שבעוה"ז בכללו הוא רק מהשכירה שנפל פסולת כו' ואין ערוך מהות התענוג שבעוה"ז למהות התענוג שבג"ע [שבגן עדן] התחתון כו' וגבוה מעל גבוה²⁵ כו' אבל אור אי"ס ב"ה נקי מקור התענוגים.

כל בחינת התענוג שבעולם הזה בכללותו נובעת רק מהשכירה, שבה נפלה פסולת וכו'; ואין ערך בין מהות התענוג שבעולם הזה למהות התענוג שבגן עדן התחתון וכו', "וגבוה מעל גבוה" וכו'. אבל אור אין סוף ברוך הוא נקרא "מקור התענוגים".

כל התענוג שבעולם הזה בא רק משכירת הכלים, שבה נפלה פסולת לעולמות התחתונים. אין לו ערך לעומת התענוג שבגן עדן התחתון, וכל דרגה גבוהה לאין שיעור מזו שמתחתיה; ואילו אור אין סוף נקרא "מקור התענוגים".

12 והיינו אור וזיו גילוי אי"ס ב"ה ולא עצמותו שבעצמותו לא שייך לומר כן. רק בבחי' האור שייך לומר מקור התענוגים והתגלותו הוא בחכמה הנקרא עדן ע"י צמצום רב ועצום

כלומר, אור וזיו של גילוי אין סוף, ברוך הוא, ולא עצמותו, שכן לגבי עצמותו לא שייך לומר כך. רק לגבי בחינת האור שייך לומר "מקור התענוגים". וגילוי הוא בחכמה, הנקראת עדן, באמצעות צמצום רב ועצום;

גם הביטוי "מקור התענוגים" מתאר רק את האור והזיו שה' מגלה, ולא את עצמותו, שלגביה אין מקום לתיאור כזה. האור הזה מתגלה בחכמה, הנקראת עדן, אך רק באמצעות צמצום גדול.

כי כדי להיות נמשך הארה בחכמה שהוא מקור להשגות הנשמות שאין ערוך אליו ית' צ"ל צמצום רב. שעיי' נשתנה ממהות למהות שאין מהות התענוג המתגלה בחכמה מערך מהות מקור התענוגים.

שכן כדי שתימשך הארה בחכמה, שהיא מקור ההשגות של הנשמות, שאין להן כל ערך ביחס אליו יתברך, נדרש צמצום רב. באמצעותו משתנה הדבר ממהות למהות, כך שמהות התענוג המתגלה בחכמה אינה מאותו סוג של מהות מקור התענוגים.

חכמה היא מקור הדברים שהנשמות יכולות להשיג, והנשמות אינן בערך לה'. כדי שהאור יגיע לשם, הוא צריך לעבור צמצום כה גדול עד שהוא משתנה במהותו. לכן התענוג המתגלה בחכמה הוא מסוג אחר ממקור התענוגים עצמו.

כ"א עד"מ השערות הנמשכים מן המוח שהם בחי' מותרות מותרות מוחין עד שיכול לקוץ ולגלח השערות משא"כ קרום של מוח אם ניקב טרפה.^{26, 27}

אלא, בדרך משל, [הדבר דומה ל]שערות הנמשכות מן המוח, שהן בחינת מותרות, מותרות המוח, עד שאפשר לגזור ולגלח את השערות; ואילו קרום המוח, אם הוא ננקב, הבהמה נעשית טריפה.

המשל הוא לשערות הצומחות מן הראש, שהן מותרות בלבד, מעין עודף של המוח, ואפשר לגזור או לגלח אותן בלי לגרום נזק. קרום המוח שונה: אם הוא ננקב, הבהמה נעשית טריפה, כלומר בעלת מום קטלני, כפי שקובעת המשנה.

13 והיינו לפי שהשערות נמשכים מהגלגלת החופה ומכסה על המוחין. וכך למעלה בחי' כתר הנקי גלגלתא הוא המלביש הארת

וזה מפני שהשערות נמשכות מן הגולגולת, החופה על המוח ומכסה אותו. כך גם למעלה: בחינת כתר, הנקראת גלגלתא, היא שמלבישה את הארת

השערות צומחות מן הגולגולת, המכסה ועוטפת את המוח. כך גם למעלה, כתר, הנקרא גלגלתא, הוא הלבוש המלביש את אורו של אין סוף.

א"ס ב"ה וממנו נמשך אח"כ ע"י שערות ומזלות אבל בחי' תענוג עליון המלוכש בו הוא בחי' א"ס שלמעלה מעלה מבחי' הכתר וגלגלתא.

אין סוף, ברוך הוא, וממנו נמשכת לאחר מכן [ההארה] באמצעות שערות ומזלות; אך בחינת התענוג העליון המלוכש בו היא בחינת אין סוף, שלמעלה מעלה מבחינת כתר וגלגלתא.

מכתר נמשכת ההארה למטה באמצעות "שערות" ו"מזלות", המעבירים אור מצומצם אל המדרגות שמתחתיהם. אך התענוג העליון המלוכש בכתר הוא אין סוף עצמו, שלמעלה לאין ערוך מכתר ומגלגלתא.

קטע 5 • 14-16

הרצון והתענוג שבמצוות

14 וענין הכתר הוא תר"ך עמודי אור^{28, 29} שהם תרי"ג מצות דאורייתא וז' מצות דרבנן, והיינו עד"מ בחי' הרצון שבמצות שהן רצון העליון והרצון הוא בחי' חיצוניות היינו בחי' גלגלתא. שחופה ומלביש על הפנימית והוא בחי' עתיקא.

עניינו של כתר הוא תר"ך עמודי אור, שהם תרי"ג מצוות מן התורה ושבע מצוות מדברי חכמים. כלומר, על דרך משל, בחינת הרצון שבמצוות — שהן הרצון העליון. הרצון הוא בחינת החיצוניות, כלומר בחינת גלגלתא, החופה על הפנימיות ומלבישה אותה; והיא בחינת עתיקא.

המילה כתר עולה בגימטריה 620, ועל פי דברי המקובלים יש בו 620 עמודי אור; אלו הן 613 מצוות התורה ושבע המצוות מדברי חכמים. הן מבטאות את הרצון העליון שבמצוות, והרצון הוא הרובד החיצוני — גלגלתא — המכסה את הרובד הפנימי, עתיקא, התענוג העליון.

15 ועד"מ באדם שיש לו רצון כמו לנסוע לאיזה מקום למסחור הרי רצון זה הוא רק חיצוניות אבל הפנימית והמכוון הוא התענוג שיתענג מהריוח שיריוח במסחור ההוא.

למשל, אדם שרוצה לנסוע למקום כלשהו לצורכי מסחר: הרצון הזה הוא רק החיצוניות, ואילו הפנימיות והמטרה הן התענוג שיפיק מהרווח שיריוח באותו מסחר.

אדם עשוי לרצות לנסוע למקום כלשהו לצורכי עסקים; הרצון לנסוע הוא רק השכבה החיצונית. הפנימיות והמטרה האמיתית שלו הן ההנאה שהוא מצפה להפיק מן הרווח.

וכך בחיי עתיקא תענוג העליון הוא פנימית הרצון שבמצות אלא שהרצון הנקי גלגלתא הוא מלבישו ומעלימו שלא יהיה בגילוי

כך גם בחינת עתיקא: התענוג העליון הוא הפנימיות של הרצון שבמצוות, אלא שהרצון, הנקרא גלגלתא, מלביש אותו ומעלים אותו, כדי שלא יהיה בגילוי,

כך גם למעלה: עתיקא, התענוג העליון, הוא הפנימיות של הרצון המתבטא במצוות. אך הרצון, גלגלתא, עוסף ומסתיר אותו, כך שרק הרצון נראה.

אלא הרצון בלבד וכענין שתוק כך עלה במחשבה³⁰ [וכמבואר במ"א בביאור ע"פ אני³¹ ה' אלקיכם דפי ציצית].

אלא רק הרצון; וזהו כעין העניין של "שתוק, כך עלה במחשבה". [וכמבואר במקום אחר, בביאור על הפסוק "אני הוי' אלקיכם" שבפרשת ציצית].

הדבר דומה לתשובתו של ה' למשה בגמרא: "שתוק, כך עלה במחשבה": הרצון נאמר, ואילו הטעם והתענוג שמאחוריו נשארים נסתרים. הסוגריים המרובעים מפנים לביאור על "אני הוי' אלקיכם" שבפרשת ציצית (לקוטי תורה, שלח).

16 וממנו הוא שנמשך אח"כ הארה ע"י צמצום להתלבש בחכמה וזהו כיו"ד נברא³² העוה"ב [העולם הבא] בחיי שערות אבא יונק ממזל ולפיכך אינו ממהות עצם התענוג העליון כו'.

וממנו נמשכת לאחר מכן הארה, באמצעות צמצום, להתלבש בחכמה. וזהו "כיו"ד נברא העולם הבא": בחינת שערות; אבא יונק מהמזל. לכן אין הוא ממהות עצם התענוג העליון וכו'.

מכתר נמשכת הארה באמצעות צמצום אל החכמה. כפי שאומרת הגמרא, "העולם הבא נברא כיו"ד" — האות הקטנה שמייצגת את החכמה. זוהי בחינת "שערות": אבא, כלומר חכמה, יונק מהמזל, ולכן התענוג שבו אינו עצם התענוג העליון.

[וזהו בורא קדושים ישתבח שמך³³ שמ"ו בגמטריא רצון³⁴ שמזה מקבלים כל בחיי הקדושים שהוא בחיי חכמה שנק' קדש³⁵ כו' ועמ"ש ע"פ את שבתותי תשמרו]

[וזהו "בורא קדושים, ישתבח שמך": שמו בגימטריה רצון, וממנו מקבלות כל בחינות הקדושים, שהיא בחינת החכמה הנקראת קודש וכו'. ועיינו במה שנכתב על הפסוק "את שבתותי תשמרו".]

הסוגריים מצטטים את ברכת השחר "בורא קדושים, ישתבח שמך": שמו (346) בגימטריה רצון (346), הרצון שממנו מקבלים "הקדושים", והם החכמה, הנקראת "קודש". יש כאן גם הפניה למאמר על הפסוק "את שבתותי תשמרו".

והנה דוד שיבח התורה בבחינת היותם רצון העליון שזהו ענין זמירות כמשל שמזמרים זמר א' כמה פעמים מגודל יפיו.

והנה דוד שיבח את התורה מצד היותה רצון עליון, וזהו ענין ה"זמירות", בדומה לשיר ששרים פעמים רבות בשל יופיו הרב.

דוד שיבח את חוקי התורה כרצון העליון, ולכן כינה אותם "זמירות": שרים שוב ושוב שיר משום שהוא יפה כל כך.

כך עם היות מעלתם זו שהם רצון העליון. הוא זמר אחד שהרי הוא השבח הכולל של כל המצות שכולן הן רצונו.

כך גם מעלתם זו, היותם רצון עליון, היא שיר אחד, שהרי זהו השבח הכולל של כל המצוות — כולן רצונו.

היותן רצון ה' הוא שבח אחד, השייך במידה שווה לכל מצווה, ולכן זהו שיר אחד: כל המצוות הן רצונו.

אבל יש לשמוח בזמר זה כל פעם מרוב כל, כי רצון זה הוא למעלה מבחי' החכמה והטעם עד שמבחי' שיערה אחת הנמשכת מהרצון והוא בחי' המזלות כו'

אבל יש לשמוח בשיר הזה בכל פעם, יותר מכל שפע של דברים; שכן רצון זה הוא למעלה מבחינת החכמה והטעם, עד שגם מבחינת שיערה אחת הנמשכת מן הרצון — והיא בחינת המזלות וכו' —

ובכל זאת יש לשמוח בשיר האחד הזה בכל פעם, יותר מכל שפע, מפני שרצון זה למעלה מן החכמה והטעם. גם "שיערה" אחת הנמשכת ממנו, בחינת המזלות, מביאה עולמות לידי התהוות.

מזה מתהווים כל העולמות ג"ע [גן עדן] התחתון שאמרו עליו מוטב דלידייניה³⁶ כו' וג"ע [וגן עדן] העליון עד אין קץ כו' ואפילו חכמה עילאה עדן כנ"ל.

ממנה מתהווים כל העולמות: גן עדן התחתון, שעליו אמרו "מוטב דלידייניה וכו'", וגן עדן העליון, עד אין קץ וכו', ואפילו חכמה עילאה, עדן, כנזכר לעיל.

מאותה שיערה נובעים כל העולמות: גן עדן התחתון, יקר כל כך עד שהגמרא אומרת "מוטב דלידייניה" ואחר כך ייכנס אליו; גן עדן העליון, עד אין קץ; ואפילו חכמה עילאה, הנקראת עדן.

קטע 6 • 171-18

מדוע דוד נענש

17 ולכן אמר על החוקים שהם המצות שכלא טעם ובאמת כל המצות נקי חוקיך כי אין ערוך הטעם המושג לאמיתית הטעם.

לכן אמר על החוקים, שהן המצוות שאין להן טעם — ובאמת כל המצוות נקראות "חוקיך", שהרי הטעם שאנו משיגים אינו עומד כלל בהשוואה לטעם האמיתי —

דוד אמר זאת על ה"חוקים", המצוות שאין להן טעם גלוי. באמת כל המצוות הן "חוקים", משום שהטעם שאנו יכולים להשיג אינו נחשב לעומת טעמן האמיתי.

זמירות היו לי שהיו יקרים מאד אצלו מאחר שהן רצון העליון ומשערה א' בלבד הנמשך ממנו מתהווים כל החכמות והתענוגים שבעולמות אבי"ע [אצילות בריאה יצירה עשיה] כו'.

"היו לי לזמירות": הן היו יקרות לו מאוד, משום שהן הרצון העליון; ומשערה אחת בלבד הנמשכת ממנו מתהווה כל החכמות והתענוגים שבעולמות אצילות, בריאה, יצירה ועשיה וכו'.

הן היו "זמירות" לדוד משום שהן הרצון העליון, ומשערה אחת ממנו נובעים כל החכמות והתענוגים שבארבעת העולמות: אצילות, בריאה, יצירה ועשיה.

[ונמצא שיבח דוד את המצות במעלתם העליונה יותר מבחינת היותם בגי"ע [בגן עדן] העליון תענוג הנשמות כו']

[נמצא שדוד שיבח את המצוות במעלתן העליונה, למעלה מבחינת היותן בגן עדן העליון, שבו הן תענוג הנשמות וכו',

נמצא שדוד שיבח את המצוות על מעלה הגבוהה אפילו ממקומן בגן עדן העליון, שבו הן תענוג הנשמות.

שזהו נמשך רק משערה א' לבד הנמשכת מהרצון והכתר בחי"ע [בחכמה עילאה] מקור ושרש הגי"ע [הגן עדן] והוא שיבחם בבחי' היותם רצון העליון עצמן כו'].

שהרי הדבר נמשך רק משערה אחת הנמשכת מן הרצון והכתר אל החכמה העילאה, מקורו ושרשו של גן עדן; והוא שיבח אותן מצד היותן הרצון העליון עצמו וכו'].

תענוג גן עדן נמשך רק משערה אחת הנמשכת מן הרצון והכתר אל החכמה העילאה, מקורו של גן עדן. דוד שיבח את המצוות כמי שהן הרצון העליון עצמו.

אך מ"מ נענש דוד ע"ז, כי מעלתן זו אינן אלא בחי' חיצוניות שחיצוניותן הוא בחי' רצון העליון וגלגלתא.

אך אף על פי כן נענש דוד על כך, שכן מעלה זו שלהן אינה אלא בחינת החיצוניות; חיצוניותן היא בחינת הרצון העליון וגלגלתא.

אף על פי כן דוד נענש, משום שמעלה זו היא רק הצד החיצוני של המצוות: חיצוניותן היא הרצון העליון, גלגלתא.

18 והיה לו לשבח התורה בבחי' פנימיותה שהוא בחי' התענוג עליון שהוא הגבה למעלה מהרצון עליון

כנ"ל [ועי' באגה"ק [באגרת הקודש] ד"ה דוד זמירות קרית להו והלכך גם כו']

היה עליו לשבח את התורה מצד פנימיותה, שהיא בחינת התענוג העליון, הגבוה הרבה מעל הרצון העליון, כנזכר לעיל. [ועיינו באגרת הקודש, בקטע הפותח במילים "דוד, זמירות קרית להו", במילים "ולכך גם כו'"]

דוד היה צריך לשבח את פנימיות התורה — את התענוג העליון, הגבוה מן הרצון העליון. הסוגריים המרובעים מפנים לקטע באגרת הקודש הפותח בדברי הגמרא לדוד, "זמירות קרית להו", ומציינים את המילים "ולכך גם".

ע"ש והיינו כי הרצון עליון הוא מקור ושרש הנאצלים משא"כ בחי' עתיק כו' ומצד בחי' פנימיותן

עיינו שם. כלומר, הרצון העליון הוא המקור והשרש של הנאצלים, ואילו בחינת עתיק כו' ומצד פנימיותם

הטעם הוא שהרצון העליון הוא המקור והשרש לכל הבחינות הנאצלות, ואילו עתיק, בחינת התענוג, נמצא למעלה ממנו. מצד פנימיות המצוות התמונה משתנה.

הנה יש תענוג פרטי לכל מצוה בפ"ע [בפני עצמו] כו' ולא כמשל זמר אחד כו' [ועמ"ש בד"ה למנצח על

השמינית מענין חיצוניות א"ק [אדם קדמון] ופנימי [פנימיות / ופנימית] א"ק [אדם קדמון]].

יש תענוג פרטי לכל מצווה בפני עצמה כו', ולא כמשל של שיר אחד כו'. [ועיינו במה שנכתב במאמר הפותח

במילים "למנצח על השמינית", בענין חיצוניות אדם קדמון ופנימיות אדם קדמון].

לכל מצווה יש תענוג פרטי משלה, ולכן אין הדבר דומה לשיר אחד שחוזר ונשנה. הסוגריים המרובעים מפנים למאמר "למנצח על השמינית", העוסק בחיצוניות ובפנימיות של אדם קדמון — הבחינה הקדמונית שלמעלה מכל העולמות.

קטע 7 • 191-20

פנים בפנים ו"שעשועים יום יום"

19 וזה הי' [היה] הגילוי במ"ת [במתן תורה] דכתיב פנים בפנים³⁷ דבר ה' שהיה ההתגלות בחינת הפנימית של

המצוות שהוא בחי' התענוג עליון של אותו הדבור

וזו הייתה ההתגלות בעת מתן תורה, ככתוב: "פנים בפנים דיבר ה'". ההתגלות הייתה של פנימיות המצוות, שהיא בחינת התענוג העליון שבאותו דיבור.

זה מה שהתגלה בסיני: "פנים בפנים דיבר ה'" פירושו שפנימיות המצוות התגלתה, התענוג העליון שבכל דיבור. עד כה תוארו המצוות מצד חיצוניותן, הרצון; בסיני האירה פנימיותן, התענוג.

ולכן פרח נשמתם על כל דבור, שכל דבור הי' בו גילוי עונג בפ"ע [בפני עצמו] כו' וגילוי זה דכחי

פנים העליונים היינו ע"י שגם מלמטה היה בחי' החזרת פנים

לכן פרח נשמתם בכל דיבור, מפני שבכל דיבור התגלה תענוג בפני עצמו וכו'. התגלות זו של בחינת הפנים

העליונים באה משום שגם מלמטה הייתה בחינה של הפיכת הפנים,

לכן, כפי שאומרים חז"ל, פרח נשמת העם בכל דיבור: בכל דיבור התגלה תענוג משלו. התגלות "הפנים" העליונים באה משום שגם העם מלמטה הפנה את פניו אל ה'.

דהיינו ע"י ז' שבועות מיצ"מ [מיציאת מצרים] עד מ"ת [מתן תורה] שהוא ענין ז' שבועות דספירת העומר (ועיין בפ"י הרמ"ז [הרב משה זכות] בזהר ר"פ שמות ד"ב סע"ב [סוף עמוד ב] בשם המדרש שגם ביצ"מ [ביציאת מצרים] ספרו ישראל נ' יום למ"ת [למתן תורה] ועיין בזהר פ' אמור דצ"ז)

כלומר, באמצעות שבעת השבועות שבין יציאת מצרים למתן תורה, שהם עניין שבעת השבועות של ספירת העומר. (ועיין בפירוש הרמ"ז על הזוהר, בתחילת פרשת שמות, דף כ' סוף ע"ב, בשם המדרש, שגם ביציאת מצרים ספרו ישראל חמישים יום עד מתן תורה; ועיין בזוהר, פרשת אמור, דף צ"ז.)

הפיכת הפנים הזאת התרחשה בשבעת השבועות שבין יציאת מצרים למתן תורה, שבעת שבועות העומר. הרמ"ז, בפירושו לזוהר בתחילת פרשת שמות, מביא מדרש שגם ביציאת מצרים ספרו ישראל חמישים יום עד מתן תורה; המאמר מפנה גם לזוהר בפרשת אמור.

שהפכו פנימיותם וכל המדות שתהיינה לה' לבדו וכמים הפנים לפנים³⁸ כי לפי הפנים שמראים מלמטה כן כו'.

שבהם הפכו את פנימיותם ואת כל מדותיהם, שיהיו לה' לבדו; ו"כמים הפנים לפנים", כי לפי הפנים שמראים מלמטה, כך וכו'.

באותם שבועות הם הפכו את פנימיותם ואת כל רגשותיהם להיות לה' לבדו. כשם שהמים משקפים פנים בדיוק, כך הפנים שמראים מלמטה קובעים את הפנים שמתגלה מלמעלה.

וכמ"כ [וכמו כן] עכשיו כתיב ואהיה שעשועים יום יום³⁹ ע"י ק"ש [קריאת שמע] במס"נ [במסירות נפש] בכל יום ממשיכים מלמעלה גילוי התענוג עליון והתלבשותו בנאצלים כתר וחכמה.

וכך גם עכשיו נאמר: "ואהיה שעשועים יום יום". באמצעות קריאת שמע במסירות נפש בכל יום ממשיכים מלמעלה את גילוי התענוג העליון ואת התלבשותו בנאצלים — בכתר ובחכמה.

כך גם כיום, בכל יום: הפסוק אומר "שעשועים יום יום", משום שבאמצעות קריאת שמע במסירות נפש בכל יום האדם ממשיך את התענוג העליון ואת התלבשותו במדרגות הנאצלות, בכתר ובחכמה.

והם הנק' יום יום. (ועיין ברכות שיר השירים ע"פ ראשו כתם פז⁴⁰ מענין יום יום) וזהו אני תורתך שעשעתי.⁴¹

והם הנקראים "יום יום". (ועיין במדרש רבה שיר השירים על הפסוק "ראשו כתם פז", בעניין "יום יום"). וזהו פירוש "אני תורתך שעשעתי".

כתר וחכמה הם ה"יום יום" שבפסוק; המאמר מפנה למדרש רבה על שיר השירים, על הפסוק "ראשו כתם פז", בעניין "יום יום". אותו רעיון מסביר גם את הפסוק "אני תורתך שעשעתי".

שכדי להיות תורתך שעשעתי שיתלבש בחיי התענוג עליון בהרצון עליון הנקי גלגלתא ובחכמה עילאה הנקי עדן הוא ע"י אני,

כדי שיהיה "תורתך שעשעתי" — כלומר, שבחינת התענוג העליון תתלבש ברצון העליון, הנקרא גלגלתא, ובחכמה העילאה, הנקראת עדן — הדבר נעשה באמצעות "אני",

כדי שהתענוג העליון יתלבש ברצון, גלגלתא, ובחכמה העליונה, עדן, וכך התורה תהיה לשעשוע, הדבר תלוי ב"אני".

דהיינו כשעושה מבחיי אני אין שהוא ביטול היש. עייז דייקא ממשיכים בחיי שעשועים ותענוג עליון הנייל.

כלומר, כאשר הופכים את בחינת "אני" ל"אין", שהוא ביטול היש. דווקא באמצעות כך ממשיכים את בחינת השעשועים והתענוג העליון הנזכרים לעיל.

אותיות "אני" יוצרות גם את המילה "אין": כשאדם הופך את ה"אני" שלו ל"אין" ומבטל את תחושת העצמי שלו, דווקא כך הוא ממשיך את התענוג העליון, השעשועים.

20 ויסוד כל התורה הוא ביטול היש לאין שכשלוקח האתרוג למצוה שורה עליו בחיי אין ורמ"ח מ"ע [מצות

עשה] רמ"ח איברים כמשל האבר שבו נמשך חיות הנפש.

יסוד התורה כולה הוא ביטול היש לאין: כשאדם נוטל אתרוג למצווה, בחינת אין שורה עליו. רמ"ח מצוות עשה הן כנגד רמ"ח איברים, בדומה לאיבר שנמשכת בו חיות הנפש.

יסוד התורה כולה הוא הפיכת היש, ה"משהו", לאין, ל"כלום". כשאדם נוטל את האתרוג למצווה, בחינת אין שורה עליו; ורמ"ח מצוות עשה דומות לרמ"ח איברים, שכל אחד מהם הוא כלי שחיות הנפש זורמת בו.

וגם הנפש מקבלת ממנו כי לולי האבר לא היתה הנפש עושה פעולתה כו' וכך ע"י המצות נעשה ביטול היש לאין וע"י ביטול

גם הנפש מקבלת ממנו, שכן אילו לא היה האיבר, הנפש לא הייתה יכולה לפעול את פעולתה וכו'. כך גם באמצעות המצוות מתהווה ביטול היש לאין; ובאמצעות הביטול

גם הנפש מקבלת מן האיבר, שכן בלעדיו לא הייתה יכולה לפעול. כך גם המצוות מביאות לביטול היש לאין, ולביטול זה יש השפעה למעלה.

היש זה מעורר למעלה גילוי אין העליון הוא בחיי תענוג העליון דקמיה באמת כולא כלא חשיבא⁴² כי מה שהאדם מבטל עצמו אינו אמת עדיין

של היש, מתעוררת למעלה התגלות האין העליון, שהיא בחינת התענוג העליון, שלגביו באמת הכול נחשב כלא כלום. שכן כשאדם מבטל את עצמו, אין זו עדיין האמת

ביטול זה מעורר למעלה את התגלות האין העליון, את התענוג העליון, שלפניו, כפי שנאמר בזוהר, "הכול נחשב כלא כלום". ביטולו העצמי של האדם עדיין אינו האמת השלמה של אותה אין-מצויאות.

אלא שעייז נמשך גילוי אין כו' [ובאדר"ז [ובאדרא זוטא] דרפ"ח תחלת ע"ב ובגין כך ע"ק [עתיקא קדישא] איקרי אין⁴³ והוא למעלה מבחי גלגלתא כנ"ל ועמ"ש מענין זה ע"פ את שבתותי תשמרו]

אלא שבאמצעות כך נמשכת התגלות האין וכו'. [ובאדר"ז דף רפ"ח תחילת ע"ב: "ובגין כך עתיקא קדישא איקרי אין"; והוא למעלה מבחינת גלגלתא, כנ"ל. ועיינו כמה שנכתב בעניין זה על הפסוק "את שבתותי תשמרו".]

אף על פי כן, באמצעות הביטול נמשך האין העליון. בהערה שבסוגריים מצוטטת האדרא זוטא: עתיקא קדישא נקרא אין, והוא למעלה מגלגלתא, שהיא הרצון.

וזהו ענין שעשועים יום יום כי בכל יום עושה האדם מיש אין מחדש ועיקר בחי' זו ע"י מס"נ [מסירות נפש] בק"ש [בקריאת שמע] כנ"ל:

וזהו ענין "שעשועים יום יום": בכל יום האדם עושה מחדש אין מן היש; ועיקרה של בחינה זו הוא באמצעות מסירות נפש בקריאת שמע, כנ"ל.

זהו "שעשועים יום יום": בכל יום האדם עושה את עצמו לאין מחדש, בעיקר באמצעות מסירות נפש בקריאת שמע.

קטע 8 • 211-23

"משחקת לפניו בכל עת"

21 ג משחקת לפניו בכל עת.⁴⁴ ב' עתים הן כנודע שיש כמה זמנים שונים במל' פעמים עומדת פכ"פ [פנים

בפנים] ופעמים עד החזה דז"א ופעמים נקודה תחת היסוד

3. "משחקת לפניו בכל עת". יש שתי עתים, כידוע, שכן יש כמה זמנים שונים במלכות: לפעמים היא עומדת פנים בפנים, לפעמים עד החזה של ז"א, ולפעמים כנקודה מתחת ליסוד.

סעיף ג מסביר את "משחקת לפניו בכל עת". "עתים" בלשון רבים פירושו שתי עתים, משום שמלכות, מקור הנשמות, נמצאת בעמדות שונות: לפעמים פנים בפנים עם ז"א, לפעמים מגיעה רק עד חזהו, ולפעמים היא נקודה בלבד מתחת ליסודו.

והיינו שפעמים מקור נשמות ישראל פנימיותם לה' ופעמים בבחי' אחוריים וכמ"ש עת לחבק ועת לרחוק מחבק⁴⁵ [וע' בזהר פ' אחרי דני"ח סע"א [סוף עמוד א] וע"ב]

כלומר, לפעמים מקור נשמות ישראל, בפנימיותו, פונה אל ה', ולפעמים הוא בבחינת אחוריים; וכמו שכתוב: "עת לחבק ועת לרחוק מחבק" [ועיי' בזהר, פרשת אחרי, דף נח ע"א וע"ב].

ביחס לנשמות, לפעמים מקור נשמות ישראל פונה אל ה' בפנימיותו, ולפעמים הוא פונה אליו רק באחוריו. כמו שאומר קהלת, יש "עת לחבק ועת לרחוק מחבק".

כי וימינו תחבקני⁴⁶ כתיב ועיז גורם שתהיה פנים בפנים [עמ"ש בד"ה חייב אינש לבסומי⁴⁷ בפוריא⁴⁸ בענין שכפה עליהם הר כגיגית⁴⁹ שהוא בחינת וימינו תחבקני כו']

שהרי כתוב "וימינו תחבקני", ועל ידי כך נגרם שיהיו פנים בפנים [עיין במה שכתוב בד"ה חייב אינש לבסומי בפוריא, בענין שכפה עליהם הר כגיגית, שהוא בחינת "וימינו תחבקני" וכו']

החיבוק הוא "וימינו תחבקני" — החסדים — והוא מביא לכך שהייחוד יהיה פנים בפנים. ההערה שבסוגריים מפנה למאמר שבתורה אור העוסק בשתייה בפורים, שבו החרש שכפו על ישראל "כגיגית" בסיני הוא בחינת חיבוק היד הימנית.

ע"ש וע' בפע"ח [בפרי עץ חיים] שער חג הסוכות] ופעמים עת לרחוק מחבק שהחסדים מכוסים ביסוד אימא ואינן מתגלים ומאירים אלא נעלמים בתוך הבינה.

עיין שם, ועיין בפרי עץ חיים, שער חג הסוכות]. ולפעמים יש "עת לרחוק מחבק", כאשר החסדים מכוסים ביסוד אימא ואינם מתגלים ומאירים, אלא נעלמים בתוך בינה.

ההפניה שבסוגריים מכוונת גם לשער חג הסוכות שבפרי עץ חיים. "עת לרחוק מחבק" היא כאשר החסדים מכוסים ביסוד אימא ואינם מאירים בגלוי, אלא נשארים נסתרים בתוך בינה.

22 ועיז אומרים ופרוס עלינו סוכת שלומך⁵⁰ ואותה אנו מבקשים וימינך מקרב חיקך כלה⁵¹ שיצאו

החסדים מיסוד אימא שהוא בחי' תשבע"פ [תורה שבעל פה] ששם האור גנוז ולהיות ימין ה' עושה חיל כו'.

ועל כך אנו אומרים: "ופרוס עלינו סוכת שלומך"; וזאת אנו מבקשים: "הוצא את ימינך מתוך חיקך", שיצאו החסדים מיסוד אימא, שהיא בחינת התורה שבעל פה, שבה האור גנוז, ושיהיה "ימין הוי' עושה חיל" וכו'.

לכן אנו אומרים בברכות קריאת שמע של ערבית: "ופרוס עלינו סוכת שלומך", ומבקשים, במילותיו של בעל התהילים, שה' יוציא את ימינו מתוך חיקו. זו בקשה שהחסדים יצאו מיסוד אימא, התורה שבעל פה שבה האור גנוז, כדי ש"ימין הוי' עושה חיל".

ועל הבי' עתים הוא אומר משחקת כי בכל אי מישאל יש בחי' מס"נ [מסירות נפש] ורצון לה' אלא שיש מי שהוא בבחי' אחוריים כו'.

ועל שני הזמנים נאמר "משחקת", שכן בכל אחד מישאל יש בחינה של מסירות נפש ורצון לה'; אלא שיש מי שנמצא בבחינת אחוריים וכו'.

שני הזמנים מכונים "משחקת", מפני שבכל יהודי יש מסירות נפש ורצון לה'; אלא שיש מי שנמצא לעת עתה במצב של "אחוריים".

23 ואעפ"כ [ואף על פי כן] גם אז יכול לעבוד עבודה תמה ולמס"נ [ולמסירות נפש] באחד [ועמ"ש בד"ה זכור את

אשר עשה לך עמלק בדרך⁵² כו' בענין ואזניך תשמענה דבר מאחריך לאמר זה הדרך⁵³ כו']

ובכל זאת, גם אז הוא יכול לעבוד את ה' עבודה שלמה ולמסור את נפשו ב"אחד" [וראה מה שכתוב במאמר המתחיל "זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך" וכו', בענין "ואזניך תשמענה דבר מאחריך לאמר: זה הדרך" וכו'].

גם במצב של "אחור" יכול אדם לעבוד את ה' בלב שלם ולמסור את נפשו באמירת "אחד" שבקריאת שמע. ההערה שבסוגריים מפנה למאמר על "זכור את אשר עשה לך עמלק", העוסק בפסוק "ואזניך תשמענה דבר מאחריך".

ולכן גם ממנו הוא צחוק מביטול היש לאין ועי"ז מעוררים למעלה גילויי שעשועים עליונים בכתר וחכמה כו'.

ולכן גם ממנו בא הצחוק מביטול היש לאין; ובכך מעוררים למעלה גילויי של שעשועים עליונים בכתר ובחכמה וכו'.

גם ממנו בא "צחוק" — השמחה שלמעלה על ביטול היש לאין. הדבר מעורר את גילויי השעשועים העליונים בכתר ובחכמה.

[ושחוק זהו ענין התגלות התענוג ועי"ן בע"ח [בעץ חיים] שער לידת המוחין פ"ב [פרק ב'] ושער לאה ורחל פ"ג [פרק ג']⁵⁴ דשחוק הוא ב"פ [ב' פעמים] אור⁵⁵ וכן ואהבת ב"פ [ב' פעמים] אור, וב"פ [וב' פעמים] אור זהו ענין ושמתי כד כד,

[והצחוק הוא ענין גילוי התענוג. ועי"ן בעץ חיים, שער לידת המוחין, פרק ב', ובשער לאה ורחל, פרק ג', שצחוק הוא פעמיים אור, וכך גם "ואהבת" הוא פעמיים אור; ופעמיים אור הוא ענין "ושמתי כד כד",

צחוק הוא גילוי התענוג. בעץ חיים נאמר ש"שחוק" (414) שווה פעמיים "אור" (207), וכך גם "ואהבת" (414); הערת קה"ת מציינת שההפניה לשער לאה ורחל נוגעת לכך). המאמר קושר את האור הכפול הזה ל"כד כד" שבישעיהו.

והיינו כ"ד אותיות שיש בפסוק בשכמל"ו [ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד] דק"ש [דקריאת שמע] שחרית וערבית וכנ"ל שע"י ביטול היש ומס"נ [ומסירות נפש] דק"ש [דקריאת שמע] נמשך התענוג עליון והשחוק כו' כלומר, כ"ד האותיות שבפסוק "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" שבקריאת שמע של שחרית ושל ערבית; וכאמור, באמצעות ביטול היש ומסירות הנפש שבקריאת שמע נמשכים התענוג העליון והצחוק וכו'.

שני המספרים כ"ד הם כ"ד האותיות שב"ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", הנאמר בקריאת שמע בבוקר ובערב. באמצעות הביטול ומסירות הנפש שבקריאת שמע נמשכים התענוג העליון והצחוק.

ועי"ש דפ"ב [דפרק ב'] כי"ד זהו ענין אשת חיל כו' ומזה יובן ענין ימין ה' עושה חיל, ועיין באוצ"ח [באוצרות חיים] דנ"ח מענין זה (ועיין בב"י [בבית יוסף] ומ"א [ומגן אברהם] סס"י [סוף סימן] תק"ס)

ועיין שם, בפרק ב, שענין כ"ד הוא "אשת חיל" וכו'; ומכאן יובן ענין ימין ה' עושה חיל. ועיין באוצרות חיים, דף נ"ח, בענין זה. (ועיין בבית יוסף ובמגן אברהם בסוף סימן תק"ס.)

גם בעץ חיים קושרים את כ"ד ל"אשת חיל", ו"חיל" (48) הוא פעמיים כ"ד; בכך מתבאר ימין ה' עושה חיל. המאמר מפנה גם לאוצרות חיים, וכן לבית יוסף ולמגן אברהם בסוף אורח חיים סימן תקס, שם מובא שאין למלא את הפה שחוק בעולם הזה.

ועכשיו נאמר בתורה משחקת לפניו בכל עת ולעתיד אז ימלא שחוק פינו⁵⁶ גם שחוק כחשבון מקור חיים ע"ש

וכעת נאמר על התורה: "משחקת לפניו בכל עת", ולעתיד לבוא: "אז ימלא שחוק פינו". גם "שחוק" שווה בגימטריה ל"מקור חיים", הנקרא כך משום

כעת התורה "משחקת לפניו בכל עת", ולעתיד לבוא "ימלא שחוק פינו". "שחוק" (414) שווה גם ל"מקור חיים" (414).

כי עמך מקור חיים⁵⁷ והוא ג"כ כחשבון גימטריה אור א"ס שעל ידי גילוי אור אין סוף ב"ה נמשך התענוג עליון

"כי עמך מקור חיים"; וגם הוא שווה בגימטריה ל"אור אין סוף", שכן גילוי אור אין סוף ברוך הוא ממשיך את התענוג העליון,

הכוונה לפסוק "כי עמך מקור חיים". גם הביטוי הזה שווה בגימטריה ל"אור אין סוף" (207 ועוד 207 הם 414), שכן גילוי אור אין סוף ממשיך את התענוג העליון.

שהוא מקור חיים מקור התענוגים והתגלות התענוג זהו ענין השמחה והשחוק ועיין בזהר ס"פ וילך ובפ' וירא דקי"ד א' ובפ' חיי שרה דף קכ"ז א' ועיין בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] בישעי' [בישעיה] ע"פ ולא בכסף תגאלו מענין ישחק בשי"ן]:

שהוא מקור חיים, מקור התענוגים; וגילוי התענוג הוא ענין השמחה והצחוק. ועיין בזהר, סוף פרשת וילך, ובפרשת וירא, דף קי"ד ע"א, ובפרשת חיי שרה, דף קכ"ז ע"א; ועיין בלקוטי תורה של האריז"ל על ישעיהו, על הפסוק "ולא בכסף תגאלו", בענין "ישחק" בשי"ן.]

התענוג העליון הוא "מקור חיים", מקור כל התענוגים, וגילוי הוא שמחה וצחוק. המאמר מפנה לזהר (סוף וילך, וירא קי"ד ע"א וחי שרה קכ"ז ע"א) וללקוטי תורה של האריז"ל על ישעיהו, בענין השם יצחק, שפירושו "יצחק" ולעיתים נכתב בשי"ן, "ישחק", כמו "שחוק".

קטע 9 • 241

”משחקת בתבל ארצו”

24 משחקת בתבל ארצו.⁵⁸ הארץ הדום רגלי⁵⁹ היא המלי ותבל ארצו פי תבל ב”פ [ב’ פעמים] אריה ב”פ [ב’

פעמים] יראה דהיינו בחיות ובאופנים.

”משחקת בתבל ארצו” — בעולם המיושב, ארצו. ”והארץ הדום רגלי”: הארץ היא מלכות. ”תבל ארצו” פירושו: תבל הוא פעמיים אריה, ופעמיים יראה, כלומר בחיות ובאופנים.

בפסוק הבא נאמר: ”משחקת בתבל ארצו” — בעולם המיושב, ארצו. ”והארץ הדום רגלי” מתייחס למלכות; ותבל (תבל = 432) הוא פעמיים אריה (אריה = 216), ופעמיים יראה (יראה = 216): האריה שבין החיות והאריה שבין האופנים — שני סוגי מלאכים.

אריה שאג⁶⁰ ע”י התבוננות איך שהוא ית’ קדוש ומוכדל לא כהתלכשות הנפש בגוף כו’ וכ’ בחי’ אלו יש בישראל

”אריה שאג” — מתוך התבוננות בכך שהוא יתברך קדוש ומוכדל, ואינו מתלבש בעולמות כפי שהנפש מתלבשת בגוף וכו’. ושתי בחינות אלו קיימות בישראל,

האריה ”שואג” מתוך התבוננות בכך שה’ קדוש ומוכדל, ואינו מתלבש בעולמות כפי שנפש מתלבשת בגוף. שתי בחינות האריה האלה קיימות גם בעם ישראל.

כי יש שיש לו נפש דעשיי [דעשייה] ויש שיש לו רוח דיצירה⁶¹ [ועיי] [ועיין] בזהר ר”פ משפטים דצ”ד ע”ב] ועל שניהם אומר משחקת שמשניהם נעשה שחוק למעלה כנ”ל.

שכן יש מי שיש לו נפש מעשיה, ויש מי שיש לו רוח מיצירה [ועיינו בזהר, בתחילת פרשת משפטים, דף צד ע”ב]; ועל שניהם נאמר ”משחקת”, מפני שעל ידי שניהם נעשה למעלה שחוק, כפי שנתבאר לעיל.

יש נשמות שיש להן נפש מעשיה, ולאחרות רוח מיצירה; לפי הזהר על פרשת משפטים, הנפש באה מצד האופנים הקדושים והרוח מצד החיות הקדושות. על שתיהן נאמר ”משחקת”, מפני ששתיהן גורמות לשחוק למעלה.

[ובע”ח [ובעץ חיים] שער תיקון נוק’ [נוקבא] ספ”ב [סוף פרק ב’] פי ג”כ ענין תבל ב”פ [ב’ פעמים] רי”ו⁶² אלא דפי שרומז להמשכה גבוה מאד וכמ”ש ג”כ בפע”ח [בפרי עץ חיים] שער ק”ש [קריאת שמע] שעל המטה פ”ו.

[ובעץ חיים, בשער תיקון נוקבא, בסוף פרק ב, מפרש גם כן את ענין תבל כפעמיים רי”ו, אלא שלדבריו הדבר רומז להמשכה נעלית מאוד; וכן נכתב גם בפרי עץ חיים, בשער קריאת שמע שעל המטה, פרק ו.

עץ חיים, בשער תיקון נוקבא, מפרש גם הוא את תבל כפעמיים 216, אך כרמז להמשכה נעלית מאוד של אור; כך נכתב גם בפרי עץ חיים, בשער קריאת שמע שעל המטה.

אכן י"ל [יש לומר] דהמשכה עליונה זו נמשך ע"י האתעדל"ת [האתערותא דלתתא] דב' בחי' אריה הנ"ל וזהו משחקת בתבל ארצו שמבחי' אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] דתבל ארצו שבישראל נמשך בחינת שחוק ותענוג עליון והוא שרש המשכה עליונה שבע"ח [שבעץ חיים] ופע"ח [ופרי עץ חיים] שם]:

אולם יש לומר שהמשכה נעלית זו נמשכת באמצעות האתערותא דלתתא של שתי בחינות האריה שהוזכרו לעיל. וזהו "משחקת בתבל ארצו": מבחינת האתערותא דלתתא של "תבל ארצו" שבישראל נמשכים בחינת השחוק והתענוג העליון; וזוהי שורש המשכה הנעלית המתוארת שם בעץ חיים ובפרי עץ חיים.]

אדמו"ר הזקן מיישב בין שני הפירושים: המשכה הנעלית מתהווה באמצעות האתערותא דלתתא של שני סוגי "אריה" שבישראל. לכן "משחקת בתבל ארצו" פירושו שעבודת ישראל מלמטה ממשיכה שחוק ותענוג עליון — שורש האור הנעלה המתואר בכתבי האר"י.

בעבודה

המאמר עצמו מציג את העבודה: עיקר עבודתו של האדם בימי העומר הוא להפוך את הרצון והמדות של נפשו הבהמית, שיהיו לה'; בכך הוא ממתיק את הגבורות שלו עצמו, והדבר ממתיק אותן למעלה. ובכל יום, בקריאת שמע, עליו להפוך את ה"אני" שלו ל"אין" באמצעות מסירות נפש; כך נמשך התענוג העליון, "שעשועים יום יום", וגם מי שנמצא במצב של "אחור" יכול למסור את עצמו ב"אחד" ולעורר צחוק למעלה.

שאלות לשיחה

1. מדוע מדות הנפש הבהמית, לאחר שזוכו, נקראות "טוב מאד" ונעלות ממדות הנפש האלקית?
2. כיצד המשל של הפיכת דם לחלב ממחיש את ההבדל בין סילוק הגבורות להמתקנות?
3. מדוע נענש דוד על שכינה את החוקים "זמירות", אם הרצון העליון נעלה מכל העולמות?
4. מה ההבדל בין קיום רצונו של ה' במצווה לבין הגעה אל התענוג שלו שבה?
5. כיצד אדם שנמצא במצב של "אחור" עדיין יכול לעורר "צחוק" למעלה?

מקורות והפניות

הערות

פסוקה 1

1 ביאור ע"פ ואהיה אצלו אמון

במקום זה נדפס תעתיק נוסף (הנחה) של אותו מאמר, כדי שהקורא יוכל להשוות לנוסח נוסף של הדרוש.

הערת קה"ת

הנחה אחרת במאמרי אדה"צ כתובים-א ע' רו. וראה במאמרי אדה"א במדבר ע' תפב שמוסד על מאמר זה.

2

"ואהיה אצלו אמון, ואהיה שעשועים יום יום, משחקת לפניו בכל עת". התורה, בתור חכמה, מתארת את מקומה אצל ה'; כל ביטוי נעשה לחלק במאמר זה.

Proverbs 8:30 משלי ח':

וְאֶהְיֶה אֶצְלוֹ אֲמוֹן וְאֶהְיֶה שְׁעִשְׁוּעִים יוֹם יוֹם מִשְׁחָקָת לִפְנֵי בְּכָל־עַתָּה:

Then I was by Him, as a nursling; And I was daily all delight, Playing always before Him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 2

3 ויעקב חבל נחלתו

"כי חלקו של הוי" הוא עמו; יעקב הוא החבל של נחלתו." המאמר מפרש את המילה "חבלי" כחבל הקושר את עם ישראל שלמטה למקורו שלמעלה, כך שתנועה בקצה אחד מניעה גם את הקצה האחר.

Deuteronomy 32:9 דברים ל"ב:ט'

כִּי חֵלֶק חַבְלָו הָיָה לְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ:

For the portion of the L-RD is His people, Jacob the lot of His inheritance

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים לב, ט.

4

וכמשל החבל

באיגרת התשובה מובאת אותה המחשה על "יעקב חבל נחלתו": כשמושכים קצה אחד של חבל, גם הקצה האחר נע. שם היא מראה כיצד חטאיו של אדם מושכים למטה את שורש נשמתו; כאן אותו קשר מעביר למעלה את המתקת הגבורות של האדם.

הערת קה"ת

המשל מובא גם באגדה"ת פ"ו ובכ"מ.

5

ואז נעשה מרקחת ומשיב הנפש

התניא מבחין בין שני סוגי מעדנים: מאכלים מתוקים, ודברים חריפים או חמוצים שמתובלים היטב עד שהם נעשים מעדנים המשיכים את הנפש. הסוג השני מבטא את הנחת שלמעלה כאשר הסטרא אחרא נכפית — אותה נקודה כמו במשל המאכל החמוץ שממתיקים כאן.

Tanya, Likkutei Amarim 27:9 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים כ"ז:ט'

וְהוּא שְׁאֵמֵר הַכְּתוּב: "וְעָשָׂה לִי מִטְעָמִים כְּאֲשֶׁר אֶהְבֵּתִי" – "מִטְעָמִים" לְשׁוֹן רַבִּים; שְׁנֵי מִיָּנִי נִחַת רוּחַ, וְהוּא מֵאֵמֶר הַשְׂכִּינָה לְבָנֶיהָ – כְּלָלוֹת יִשְׂרָאֵל כְּדִפְרִישׁוֹ פְּתִיקוּנִים, וְכִמוֹ שֶׁבְּמִטְעָמִים גִּשְׁמִיִּים, דְּרֹךְ מִשָּׁל, יֵשׁ שְׁנֵי מִיָּנִי מַעֲדָנִים: אֶחָד, מִמֶּאֱכָלִים גְּרָבִים וּמְתוּקִים, וְהַשְּׁנִי, מִדְּבָרִים

חריפים או חמוצים, רק שהם מתובלים ומתוקנים היטב עד שְנַעֲשׂוּ מַעֲדָנִים לְהַשִּׁיב הַנֶּפֶשׁ.

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ראה תניא פכ"ז שדוקא דברים חריפים או חמוצים (כאשר הם מתובלים כו') הם משיכים הנפש", — סה"מ מלוקט-א ע' קנא.

6

ואז הם מעולים ומשובחים

ההערה מפנה לדיון בסידור על גבורות יצחק, במסגרת פרק תקיעות השופר, לעניין זה שהגבורות לאחר שהומתקו מעולות יותר משהיו קודם. היא מוסיפה שהנקודה מופיעה במקומות רבים.

הערת קה"ת

ראה גם סידור שער התקיעות רמז, א (בענין גבורות דיצחק) ובכ"מ.

7

הערת קה"ת מפנה לDaniel 2:22 למילים האלה.

Daniel 2:22 דניאל ב':כ"ב

הוּא גִּלָּא עֲמִיקָתָא וּמְסִתְרָתָא יַדַּע מַה בְּהִשְׁכָּא וְנִהוּרָא עִמָּה שְׂרָא:

He revealeth the deep and secret things; He knoweth what is in the darkness, And the light dwelleth with Him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 3

8

דם נעכר ונעשה חלב

בתלמוד מובא כעיקרון מוסכם כי אצל אם מיניקה "הדם נעכר ונעשה חלב". המאמר משתמש בכך כדימוי לגבורות (דם אדום) ההופכות לחסדים (חלב לבן).

Bekhorot 6b:8-9 בכורות ו' ב:ח-ט'

אִיצְטְרִיךְ, סִלְקָא דַּעְתָּךְ אֲמִינָא: הוֹאִיל דְּבִהְמָה טְהוּרָה נָמִי חִידוּשׁ הוּא, דְּאִמְרֵי מַר: דָּם נַעֲכָר וְנַעֲשָׂה חֶלֶב, וְכִיּוֹן דְּחִידוּשׁ הוּא — בְּבִהְמָה טְמֵאָה נָמִי לִישְׁתְּרִי, קָא מְשַׁמַּע לִּי. הֵינִיחָא לְמֵאן דְּאִמְרֵי דָם נַעֲכָר וְנַעֲשָׂה חֶלֶב, אֵלָּא לְמֵאן דְּאִמְרֵי אִיבְרִיָּה מִתְפָּרְקִין הֵימְנָה וְאִין נַפְשָׁה חוּזְרַת עֲלֶיהָ עַד עֲשָׂרִים וְאַרְבַּעָה חֲדָשׁ, מַאי אִיכָא לְמִימַר?

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

בכורות ו, ב. וש"ג. בסה"מ אדה"צ כתובים-א ע' רו המשל באריכות.

9

והניף את העומר

"והניף את העומר לפני הוי' לרצונכם". המאמר שומע במילה "לרצונכם" את המילה רצון: העבודה של העומר היא להפוך את הרצון.

Leviticus 23:11 ויקרא כ"ג:יא

וְהִנִּיף אֶת־הָעֹמֶר לִפְנֵי ה' לְרִצְוֹנְכֶם מִמִּתְרַת הַשֶּׁבֶת יִנִּיפֶנּוּ הַכֹּהֵן:

And he shall wave the sheaf before the L-RD, to be accepted for you; on the morrow after the sabbath the priest shall wave it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא כג, יא.

10 טוב זה יצי"ט

על "והנה טוב מאד" (בראשית א, לא), אומר המדרש ש"טוב" הוא יצר הטוב ו"טוב מאד" הוא יצר הרע, שכן בלעדיו איש לא היה בונה בית, נושא אישה או מוליד ילדים. המאמר מוצא את ה"מאד" ביצר הרע לאחר שהוא מזדכך.

Bereshit Rabbah 9:7 בראשית רבה ט:ז

רבי נחמן בר שמואל בר נחמן בשם רב שמואל בר נחמן אמר: הנה טוב מאד, זה יצר טוב. והנה טוב מאד, זה יצר רע. וכי יצר הרע טוב מאד אתמהא?! אלא שאלולי יצר הרע, לא בנה אדם בית, ולא נשא אשה, ולא הוליד, ולא נשא ונתן. וכן שלמה אומר: (קהלת ד): כי היא קנאת איש מרעהו:

Rabbi Nahman bar Shmuel bar Nahman said in the name of Rav Shmuel bar Nahman: "Behold it was very good" – this is the good inclination; "and behold it was very good" – this is the evil inclination. Is the evil inclination, then, very good? This is a rhetorical question. Rather, were it not for the evil inclination, a man would never build a house, would never marry a wife, would never beget children, and would never engage in commerce. Likewise, Solomon says: "[And I have ... considered all toil and

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

הערת קה"ת

ב"ר ט, ז. ילקוט בראשית עזה"פ. ועי' ב"ר (פ"ט [ז]). [כ]. ראה לקמן נשא כח, ג.

11 טוב זה יצי"ט מאד זה יצה"ר

בפירושו ל"והנה טוב מאד", אומר הזוהר בפרשת יתרו ש"טוב" הוא צד ימין, מלאך החיים, ו"מאד" הוא צד שמאל, מלאך המוות, וש"הכל סוד אחד". הטקסט מפנה את הקורא כאן, עם פירוש הרמ"ז, לאותה תורה.

Zohar, Yitro 1:28-39 ספר זוהר, יתרו א:כ"ח-ל"ט

It is written: "And G-d saw everything that He had made, and, behold, it was very good" (Gen. 1, 31). The "living G-d" (Elohim Hayyim) purposed to give us light and to care for us in His Providence; and in His creation all are united, above and below, the "Right Side" and the "Left Side", the angel of life and the angel of death: all are part of His plan, and it is "very good"; it is all part of the same mystic doctrine, apprehended by those who contemplate the

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

12 בזהר פ' יתרו דס"ח ע"ב ובפ"י הרמ"ז שם

ההערה מציינת שהנוסח של קטע הזוהר הזה ושל פירוש הרמ"ז עליו הועתק במלואו ב"הל אור", ושם יכול הקורא למצוא אותו.

הערת קה"ת

הלשון נעתק ב"הל אור ע' קפג.

13 כל ימיו בתשובה

רבי אליעזר לימד: "שוב יום אחד לפני מיתתך", מכיוון שאיש אינו יודע מתי יהיה אותו יום, עליו לשוב בכל יום, "ונמצא כל ימיו בתשובה". המאמר משתמש בביטוי "בתשובה" כדי לתאר התקרבות מתמדת לה', ולא רק על חטאים.

Shabbat 153a שבת קנ"ג א

הערת קה"ת

שבת קנ"ג, א.

14 במקום שבע"ח עומדים

רבי אבהו אומר שבמקום שבו בעלי תשובה עומדים, צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד. המאמר קושר זאת לאותו עיקרון: הרע שהפך לטוב מגיע למעלה גבוהה יותר מטוב שהיה טוב מאז ומעולם.

Berakhot 34b:22-23 ברכות ל"ד ב:כ"ב-כ"ג

ופליגא דרבי אבהו, דאמר רבי אבהו: מקום שבעלי תשובה עומדין – צדיקים גמורים אינם עומדין, שנאמר: "שלוש שלום לרחוק ולקרוב". "לרחוק" ברישא, וחדר "לקרוב". ורבי יוחנן אמר לה: מאי "רחוק" – שהיה רחוק מדבר עבירה מעיקרא. ומאי "קרוב" – שהיה קרוב לדבר עבירה, ונתרחק ממנו השתא.

This is at variance with the opinion of R. Abbahu who said : The place which the penitent occupy, the perfectly righteous are unable to occupy ; as it is said, "Peace, peace to him that is far off and to him that is near" — "to him that is far off [from G-d] first, and then "to him that is near." But R. Johanan can reply : What means "To him that is far off"? To him who was far off from transgression from the first ; and ... what

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות לד, ב. וראה הנסמן לעיל יג, ד.

פסוקה 4

15 פני אריה פני שור

"ודמות פניהם: פני אדם, ופני אריה אל הימין לארבעתם, ופני שור מהשמאל לארבעתם". האריה והשור שבמרכבה הם השורש לאהבה וליראה של הנפש הבהמית.

Ezekiel 1:10 יחזקאל א:י

ודמות פניהם פני אדם ופני אריה אל הימין לארבעתם ופני שור מהשמאל לארבעתם ופני נשר לארבעתם:

As for the likeness of their faces, they had the face of a man; and they four had the face of a lion on the right side; and they four had the face of an ox on the left side; they four had also the face of an eagle

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

16 אלף אריוותא סוחרנא דהאי אריה כו' כד געי האי אריה מזדעזעין

רקיעין

בפרשת בהעלותך מתאר הזוהר את אריה שבמרכבה המכנס את מחנותיו – שלוש מאות ושבעים אלף אריות סביבו; כשהוא שואג, הרקיעים וכל המחנות רועדים. המאמר מביא זאת כדי להראות את העוצמה הבלתי מוגבלת שבשורש הרגשות של הנפש הבהמית.

Zohar, Beha'alotcha 17:97-18:110 ספר זוהר, בהעלותך י"ז:צ"ז-

י"ח:ק"י

The Lion put forth his right hand and summoned to himself all his hosts, to wit, three hundred and seventy thousand lions, and they all assembled round him. When this Lion roars all the firmaments and all their hosts and legions quiver and shake. The Fiery River blazes forth and sinks a thousand and five hundred stages to the lower Gehinnom. Then all the sinners in the Gehinnom shake and tremble and burn in the fire. So Scripture says: "The lion hath roared, who will not fear?" (Amos 3, 8)

17 או"א במזל תליין

דיון מאוחר יותר בלקוטי תורה, על שיר השירים, שאליו מפנה ההערה בעניין האמירה שאבא ואמא תלויים במזל; מובאים שם גם מקורות נוספים.

הערת קה"ת

זח"ג (רצב, א). ועל"ק שה"ש (ט, ב). וש"ג. [כ].

18 במזל תליין

באידרא זוטא נאמר שאבא ואמא יצאו מהמוח הנסתר, נכללים במזל ותלויים בו, ואילו ז"א תלוי בעתיקא קדישא ודבוק בו. מכאן מסק המאמר ששורש הרגשות גבוה מן השכל.

Zohar, Idra Zuta 23:105-24:113 ספר הזהר, האדרא זוטא כ"ג:ק"ה-כ"ד:ק"י

19 ז"א בעתיקא אחיד ותליא

מוסבר שם שהמדות חזקות מן השכל, ובמיוחד מדותיה של הנפש הבהמית, מפני שהבהמה נלקחת בעיקר מן המדות, שבעולם התוהו הן "קשות כארז" ואינן נמשכות אחר השכל; האדם הוא מעולם התיקון, שבו חכמה ובינה מובילות את המדות, ולכן הוא "רך כקנה".

Zohar III, 292a זח"ג רצב, א

הערת קה"ת

זח"ג רצב, א. במאמרי אדה"ז כתובים-א ע"ר רח מבאר "ולכן המדות מחזקים יותר מהשכל, ובפרט המדות שבנה"ב חזקים יותר מהשכל, להיות כי הבהמה עיקרה נלקחה מבחי' מדות ואין המדות מתנהגים ע"פ השכל, והיינו כמו שהמדות הם בבחי' התוהו קשים כארז, אבל האדם הוא מבחי' תיקון שעיקרו בחי' חו"ב והמדות מתנהגים על ידם, לכן הוא חלוש רך כקנה כו' כמ"ש במ"א" ע"ש בארוכה.

20 יפה כח הבן מכח האב

התלמוד מביא את הכלל "כוח הבן גדול מכוח האב" בדיון בשבועות וביוורשים. המאמר מחיל זאת על ה"בן", ז"א, שכווחו עשוי לעלות על כוח מקורו.

Shevuot 48a:14-16 שבועות מ"ח א:י"ד-ט"ז

תא ש"מ: אָבֵל יוֹרְשֵׁיו מְשִׁיעִין אוֹתָהּ, וְאֵת יוֹרְשֶׁיהָ, וְאֵת הַבָּאִין בְּרִשְׁתָּהּ! אָמַר רַב שְׁמַעֲיָה, לְצַדִּיקוֹתַי אוֹתָהּ - בְּאַלְמָנָה, וְיוֹרְשֶׁיהָ - בְּגִרְשָׁה. מֵתִיב רַב נָתָן כֹּר הוֹשָׁעִיא: יִפָּה כֹחַ הַבֵּן מִכֹּחַ הָאָב -

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

שבועות מח, א.

פסוקה 7

21 לא יגורך רע

"כי לא אל חפץ רשע אתה; לא יגורך רע". המאמר מיישם זאת על אצילות, שבה אין לכוחות החיצוניים אחיזה.

Psalms 5:5 תהילים ה:ה'

כי לא אֱלֹהֵי-חַפְצֵי-רָשָׁע אַתָּה לֹא יִגְרָךְ רָע:

For Thou art not a G-d that hath pleasure in wickedness; Evil shall not sojourn with Thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים ה, ה.

פסוקה 8

22 שתיתי ייני עם חלבי

"באתי לגני, אחותי כלה... שתיתי ייני עם חלבי". הטקסט מפנה את הקורא למאמרו על פסוק זה, העוסק באותו עניין של חלב וצמיחה.

Song of Songs 5:1 שיר השירים ה:א

בָּאתִי לְגַנִּי אַחֲתִי כְלָה אֲרִיתִי מוֹרִי עִם-בֶּשְׂמִי אֶכְלֹתִי יַעְרִי עִם-דִּבְשִׁי שְׁתִּיתִי יֵינִי עִם-חֲלָבִי אֶכְלוּ רָעִים שְׁתוּ וְשָׁכְרוּ דוֹדָיִם:

I am come into my garden, my sister, my bride; I have gathered my myrrh with my spice; I have eaten my honeycomb with my honey; I have drunk my wine with my milk. Eat, O friends; Drink, yea, drink abundantly, O beloved

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 9

23 זמירות היו לי חוקיך

"חוקיך היו לי לזמירות בבית מגוריי". דוד משבח את חוקי התורה ומדמה אותם לזמירות; בהמשך המאמר מוסבר מדוע השבח הזה לא היה מספיק.

Psalms 119:54 תהילים קי"ט:נ"ד

זְמִירוֹת הָיוּ-לִי חֻקֶּיךָ בְּבֵית מְגוּרֵי:

Thy statutes have been my songs in the house of my pilgrimage

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

24 זמירות היו לי חוקיך ונענש

רבא אומר שדוד נענש על שכינה את דברי התורה "זמירות": בהמשך שחכ הלכה שאפילו תלמידי בית ספר יודעים — את הארון נושאים על הכתף — והורה לשאת אותו בעגלה. המאמר שואל מדוע שבח זה היה ראוי לעונש.

Sotah 35a:21-22 סוטה ל"ה א:כ"א-כ"ב

דָּרַשׁ רַבָּא: מִפְּנֵי מָה נֶעְנַשׁ דָּוִד — מִפְּנֵי שֶׁקָּרָא לְדִבְרֵי תוֹרָה "זְמִירוֹת", שֶׁנֶּאֱמַר: "זְמִירוֹת הָיוּ לִי חֻקֶּיךָ בְּבֵית מְגוּרֵי". אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: דִּבְרֵי תוֹרָה שֶׁכְּתוּב בָּהֶן "הִתְעַיַּר עֵינַיָּה בּוֹ וְאִינְנוּ", אַתָּה קוֹרָא אוֹתָן זְמִירוֹת!? הֲרִינִי מִכְשִׁילָה בְּדָבָר שֶׁאֶפִּילוּ תִּינוּקוֹת שֶׁל בֵּית רַבִּן יוֹדְעִין אוֹתוֹ, דְּכָתִיב: "וְלִבְנֵי קָהָת לֹא נָתַן כִּי עֲבַדְתָּ הַקֹּדֶשׁ וְגוֹ'", וְאִיהוּ אֲתִיבָה בְּעֶגְלָתָא.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

פסוקה 11

25 גבוה מעל גבוה

"כי גבוה מעל גבוה שומר, וגבוהים עליהם". המאמר משתמש בביטוי כדי לתאר את המדרגות העולות של התענוג, שכל אחת מהן נעלית בהרבה מזו שמתחתיה.

Ecclesiastes 5:7 קהלת ה:ז

אִם-עֲשֶׂהְךָ רֶשֶׁת וְגִזְלִי מִשְׁפָּט וְצִדִּיק תִּרְאֶה בְּמִדְיָנָה אֶל-תִּתְמָה עַל-הַחֶפֶץ כִּי גָבַהּ מֵעַל גָּבַהּ שֹׁמֵר וְגִבְהֵימ עֲלֵיהֶם:

If thou seest the oppression of the poor, and the violent perverting of justice and righteousness in the state, marvel not at the matter; for one higher than the high watcheth, and there are higher than they

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

26 קרום של מוח אם ניקב טרפה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

חולין רפ"ג.

27 קרום של מוח אם ניקב טרפה

המשנה מונה את הפגמים שהופכים בהמה לטריפה, ובהם ניקוב קרום המוח. המאמר מבחין בין קרום חיוני זה לבין שיער, שאפשר לגזור בחופשיות.

Mishnah Chullin 3:1 משנה חולין ג"א

אֵלוּ טְרֵפוֹת בְּבִהֶמָּה. נְקוּבַת הַנֶּשֶׁט, וּפְסוּקַת הַגִּגְרִית, נֶקֶב קְרוֹם שֶׁל מֶלֶךְ, נֶקֶב הַלֵּב לְבֵית הַלֵּלוּ, נִשְׁבְּרָה הַשְּׁדֵרָה וְנִפְסַק הַחוּט שְׁלָה, נִטַּל הַכֶּבֶד וְלֹא נִשְׁתַּיֵּר הַיִּמְנוֹ כְּלוּם, הִרְאָה שְׁנֵקֶבָה, אוֹ שִׁחְסָרָה, רִבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, עַד שֶׁתִּנָּקֵב לְבֵית הַסִּמְפוּנוֹת. נֶקֶבָה הַקֶּכָּה, נֶקֶבָה הַמֶּרֶה, נֶקֶבוּ הַדִּקְיוֹן, הַפֶּרֶס הַפְּנִימִית שְׁנֵקֶבָה, אוֹ שֶׁנִּקְרַע רֹב הַחִיצוֹנָה, רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, הַגְּדוּלָּה טַפַּח, וְהַקֵּטָנָה בִּרְכָּה. הַמֵּסֶס וּבֵית הַפּוֹסוֹת שְׁנֵקֶבוּ לַחוּץ, נִפְלָה מִן הַגֵּג, נִשְׁתַּכְּרוּ רֹב ...

The following internal wounds or defects render animals Terefá: when the œsophagus is perforated; when the trachea is split or torn across in its width; when the membrane or thin skin [which is innermost and nearest] to the brain is perforated; when the heart is perforated till within the cavity of its two ventricles; when the spine is broken, and the spinal chord is severed; when the liver is wanting, and not a vestige thereof remains; when there is a perforation through the two ... membranes covering the lungs; when the

Torat Emet 357 (Public Domain) • Eighteen Treatises from the Mishnah (Public Domain)

28 הכתר הוא תר"ך עמודי אור

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

פרדס ש"ח, פ"ג.

29 הכתר הוא תר"ך עמודי אור

רבי משה קורדובירו כותב שהחכמים קיבלו מסורת על 620 עמודי אור בכתר, כמניין המילה כתר, שהתגלו לראשונה בתפילתו של רבי נחוניה בן הקנה. המאמר מזהה עמודים אלה עם 613 מצוות התורה ושבע המצוות מדרכנו.

Pardes Rimmonim 8:5-6 פרדס רמונים ח'ה-ו'

... ודעת בעל ספר האורה כי החכמה רחמים והבינה דין הפך סברת הרב. ואני בא להטיל שלום ביניהם ואומר כי מצד הפנים שלה הפונים אל הכתר היא רחמים ומצד האחוריים היא דין לגבי הפנים ולזה הבינה שהיא נאצלת מאחריה היא דין עכ"ל של רבי יהודה. עוד פירש רבי יהודה בערך בינה רחמים גמורים וכבודו של הרב במקומו מונח כי אין רחמים גמורים אלא כתר. ופשוט שהבינה מצד האחוריים של החכמה יש בה דין כמ"ש בעל ספר האורה. ולזה השם שלה יהו"ה בנקודת אלקים. ולזה נתפשטו ממנה דרום צפון ומכח הדין ...

30 שתוק כך עלה במחשבה

כאשר הראו למשה את תורתו של רבי עקיבא ולאחר מכן את מותו האכזרי, והוא שאל מדוע, השיב לו ה': "שתוק, כך עלה במחשבה לפניי". המאמר משתמש בכך כדי לתאר רצון שמתגלה, בעוד שהטעם הפנימי והתענוג שבו נשארים נסתרים.

Menachot 29b:5 מנחות כ"ט ב:ה'

חזר ובא לפני הקב"ה אמר לפניו רבונו של עולם יש לך אדם כזה ואתה נותן תורה ע"י אמר לו שתוק כך עלה במחשבה לפניי אמר לפניו רבונו של עולם הראיתני תורתו הראני שכרו אמר לו חזור [לאחורך] חזר לאחריו ראה ששוקלין בשרו במקולין אמר לפניו רבש"ע זו תורה וזו שכרה א"ל שתוק כך עלה במחשבה לפניי

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

הערת קה"ת

מנחות כט, ב.

31 כביאור ע"פ אני ה' אלקיכם

שם מסביר אדמו"ר הזקן מדוע הרצון נחשב לחיצוניות ביחס לשכל: יש שני סוגים של שכל. חכמה, אבא דאצילות, יונקת ממזל דאריך ונמצאת למטה מן הרצון, ומקבלת רק מן השערות היוצאות מגלגלתא; אך השכל הנסתר (מוחא סתימאה) נמצא למעלה מן הרצון, שכן בו נמצא התענוג שהוא באמת של אין סוף.

הערת קה"ת

לקמן פ' שלח מט, ג.

32 ביו"ד נברא עוה"ב

התלמוד אומר שהעולם הזה נברא באות ה"א והעולם הבא באות יו"ד, "מפני שהצדיקים שבו מועטים". המאמר מפרש את היו"ד כחכמה, שמקבלת רק הארה מצומצמת מן הרצון.

Menachot 29b:13-14 מנחות כ"ט ב:י"ג-י"ד

מפני מה נברא העולם הבא ביו"ד מפני שצדיקים שבו מועטים ומפני מה כפוף ראשו מפני שצדיקים שבו כפוף ראשיהם מפני מעשיהן שאינן דומין זה לזה אמר רב יוסף הני תרתי מילי אמר רב בספרים ותניא תיובתיה חדא הא דאמר רב ס"ת שיש בו שתי טעיות בכל דף ודף יתקן שלש יגנו

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

הערת קה"ת

מנחות כט, ב.

33 בורא קדושים ישתבח שמוך

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ברכת יוצר.

34 שמי"ו בגימטריא רצון

המאמר הקודם על אותו פסוק מסביר שעל ידי אמון באים הלחם והמזון של ההבנה, ואחריהם השמחה והתענוג של השעשועים. הוא גם מסביר את "ממירות" דוד כנעימה ששרים שוב ושוב מפני שהיא ערבה — הדימוי המובא כאן.

הערת קה"ת

פע"ח ש' הק"ש סופכ"ח. [כ]. לעיל יח, א.

35 חכמה שנק' קדש

ההערה מפנה את הקורא ללקסיקון הקבלי, בערך "קודש", כדי לזהות את החכמה כדבר הנקרא קודש.

הערת קה"ת
מא"א בערכו.

36 מוטב דלידייניה

כשאלישע בן אבויה (אחר) נפטר, אמר רבי מאיר: "מוטב שיידון ויבוא לעולם הבא". המאמר מצטט את הביטוי כדי להראות עד כמה גם גן עדן התחתון יקר.

Chagigah 15b:3 חגיגה ט"ו ב:ג'

כי נח נפשיה דאחר, אָמַר: לֹא מִידֵּן לִידִינִיָּה, וְלֹא לְעֶלְמָא דְּאַתִּי לִיתִי. לֹא מִידֵּן לִידִינִיָּה — מִשּׁוּם דְּעֶסֶק בְּאוֹרְקִיָּתָא, וְלֹא לְעֶלְמָא דְּאַתִּי לִיתִי — מִשּׁוּם דְּחָטָא. אָמַר רַבִּי מֵאִיר: מוֹטָב דְּלִידִינִיָּה וְלִיתִי לְעֶלְמָא דְּאַתִּי. מְתִי אָמוּת, וְאַעֲלֶה עֶשֶׂן מִקְבְּרוֹ. כִּי נֶח נִפְשִׁיָּה דְּרַבִּי מֵאִיר סְלִיק קוּטְרָא מִקְבְּרִיָּה דְּאַחַר.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

פסוקה 19

37 פנים בפנים

"פנים אל פנים דיבר הוי' עמכם בהר, מתוך האש". המאמר מפרש את "פנים" כפנימיות של המצוות שהתגלו במעמד הר סיני.

Deuteronomy 5:4 דברים ה:ד'

פָּנִים בְּפָנִים דִּבֶּר ה' עִמָּכֶם בְּהָר מְתוֹךְ הָאֵשׁ:

The L-RD spoke with you face to face in the mount out of the —midst of the fire

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
דברים ה, ד.

38 וכמים הפנים לפנים

"כמים הפנים לפנים, כן לב האדם לאדם". המאמר מיישם זאת על ישראל וה': הפנים המופנות מלמטה הן הפנים שמתגלות מלמעלה.

Proverbs 27:19 משלי כ"ז:י"ט

כַּמִּים הַפָּנִים לַפָּנִים כִּן לֵב הָאָדָם לָאָדָם:

As in water face answereth to face, So the heart of man to .man

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

39 ואהיה שעשועים יום יום

הביטוי השני בפסוק, "ואהיה שעשועים יום יום", מתפרש כהמשכה היומיומית של התענוג העליון באמצעות קריאת שמע.

Proverbs 8:30 משלי ח:ל'

וְאֶהְיֶה אֶצְלוֹ אֲמוֹן וְאֶהְיֶה שְׁעִשׂוּעִים יוֹם יוֹם מְשַׁחֲקֶת לִפְנֵי בְּכָל־עַת:

Then I was by Him, as a nursling; And I was daily all delight, ,Playing always before Him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

40 ראשו כתם פז

"ראשו כתם פז, קווצותיו תלתלים, שחורות כעורב". הטקסט מפנה למדרש

על הפסוק הזה בהקשר של "יום יום".

Song of Songs 5:11 שיר השירים ה:י"א

רָאשׁוֹ כְּתָם פָּז קוֹצוֹתָיו תִּלְתָּלִים שְׁחוֹרוֹת כְּעוֹרֵב:

His head is as the most fine gold, His locks are curled, And .black as a raven

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

41 אני תורתך שעשעתי

"לכם שמן מחלב, ואני בתורתך שעשעתי". המאמר קורא את "אני" כמילת המפתח: כשה"אני" נעשה "אין", התורה נעשית לתענוג.

Psalms 119:70 תהילים קי"ט:ע'

טַפֵּשׁ כַּחֲלֵב לָבֶם אָנִי תוֹרַתְךָ שְׁעִשְׁעַתִּי:

.Their heart is gross like fat; But I delight in Thy law

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 20

42 כולא כלא חשיבא

בהקדמת הזוהר נאמר ששורש היראה הוא לירא מה', משום שהוא שורש כל העולמות, "והכול לפניו נחשב לאין". המאמר מחיל זאת על האין העליון, שלפניו כל המציאות היא באמת אין.

Zohar I, 11b זו"א יא, ב

הערת קה"ת
זו"א יא, ב.

43 ובנין כך ע"ק איקרי אין

אדרא זוטא מתארת את עתיקא קדישא, הראש שאינו יודע ואינו ידוע, ואומרת: "לכן עתיקא קדישא נקרא אין". המאמר מוזה את האין הזה עם התענוג העליון שלמעלה מגלגלתא.

Zohar, Idra Zuta 1:29–4:37 ספר הזוהר, האדרא זוטא א:כ"ט-ד:ל"ז

פסוקה 21

44 משחקת לפניו בכל עת

הפסוק מסתיים במילים: "משחקת לפניו בכל עת". המאמר מפרש את ה"עתים" כמצבים השונים של מלכות ושל הנשמות.

Proverbs 8:30 משלי ח:ל'

וְאֶהְיֶה אֶצְלוֹ אֲמוֹן וְאֶהְיֶה שְׁעִשׂוּעִים יוֹם יוֹם מְשַׁחֲקֶת לִפְנֵי בְּכָל־עַת:

Then I was by Him, as a nursling; And I was daily all delight, ,Playing always before Him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

45 עת לחבק ועת לרחוק מחבק

"עת להשליך אבנים ועת כנוס אבנים; עת לחבוק ועת לרחוק מחבק". המאמר מפרש את שתי העתים כמצבים של קרבה ושל ריחוק.

Ecclesiastes 3:5 קהלת ג:ה'

עַת לְהַשְׁלִיךְ אֲבָנִים וְעַת כְּנוֹס אֲבָנִים עַת לַחְבּוֹק וְעַת לְרַחֵק מִחֻבָּק:

A time to cast away stones, and a time to gather stones together; A time to embrace, and a time to refrain from ;embracing

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

46 וימינו תחבקני

"שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני". יד ימין היא חסד, והחיבוק שלה מביא לידי ייחוד פנים אל פנים.

Song of Songs 8:3 שיר השירים ח:ג

שמאלו תחת ראשי וימינו תחבקני:

His left hand should be under my head, And his right hand should embrace me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ח, ג.

47 בד"ה חייב אינש לבסומי

המאמר פותח בשאלה מדוע שמחת פורים גדולה כל כך משמחת יום טוב, שבו אין חובה להשתכר. הקטע כאן מפנה לדיונו בהר שכפו על ישראל בסיני, המתואר כחיבוק היד הימנית.

הערת קה"ת

ראה תו"א צח, א ואילך.

48 חייב אינש לבסומי בפוריא

רבה אומר שאדם חייב להשתכר בפורים עד שלא יוכל להבחין בין "ארור המן" ל"ברוך מרדכי". דבריו פותחים את המאמר בתורה אור שאליו מתייחס הטקסט.

Megillah 7b:7-8 מגילה ז ב:ז-ח

אמר רבא: מי חייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. רבה ורבי זירא עבדו סעודת פורים בהדי הדדי. איבסום. קם רבה שחטיה לרבי זירא. למחר, בעי רחמי ואחיה. לשנה, אמר לקה: ניתי מר ונעביד סעודת פורים בהדי הדדי. אמר לקה: לא בכל שעתא ושעתא מתרחיש ניסא.

Rava said: One is obligated to become inebriated [with wine] on Purim until he cannot tell the difference between cursed be Haman and blessed be Mordecai. Rabbah and R. Zera joined together in a Purim feast. They became inebriated, and Rabbah arose and cut R. Zera's throat. The next day he prayed on his behalf and revived him. Next year he said: Will the master come and we will have the Purim feast together. He replied: A miracle does not take place on every occasion.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CC0)

49 שכפה עליהם הר כגיגית

הגמרא אומרת שבהר סיני החזיק ה' את ההר מעל ישראל כחבית. ההפניה שבסוגריים המרובעים מסבירה זאת כחיבוק של "ימינו".

Shabbat 88a:5 שבת פ"ח א:ה'

"ויתעצבו בתחתית ההר", אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא: מלמד ששכפה הקדוש ברוך הוא עליהם את ההר כגיגית, ואמר להם: אם אתם מקבלים התורה מוטב, ואם לאו — שם תהא קבורתכם. אמר רב אחא בר יעקב: מכאן מודעא רבה לאורייתא. אמר רבא: אף על פי כן הדור קבלוה בימי אחשורוש, דכתיב: "קִיְּמוּ וְקָבְלוּ הַיהוּדִים" — קיימו מה שקיבלו כבר.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

פסקה 22

50 ופרוס עלינו סוכת שלומך

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ברכת ק"ש של ערבית.

51 וימינך מקרב חיקך כלה

"מדוע תסלק את ירך, את ימינך? מתוך חיקך הוצא אותה!" המאמר מפרש זאת כבקשה שהחסדים, ימינו של ה', יצאו מהמקום שבו הם נסתרים.

Psalms 74:11 תהילים ע"ד:יא

למה תשיב ירך וימינך מקרב חיקך כלה:

Why withdrawest Thou Thy hand, even Thy right hand? Draw it out of Thy bosom and consume them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 23

52 זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך

"זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך, בצאתכם ממצרים." הפסוק פותח את המאמר שאליו מתייחס הטקסט.

Deuteronomy 25:17 דברים כ"ה:י"ז

זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים:

Remember what Amalek did unto thee by the way as ye came forth out of Egypt

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

53 ואזניך תשמענה דבר מאחריך לאמר זה הדרך

"ואזניך תשמענה דבר מאחריך לאמר: זה הדרך, לכו בו." הטקסט מפנה לדיון בפסוק זה, המתאים כאן משום שהוא עוסק בדבר הנשמע "מאחוריה", בדומה למצב של "אחור".

Isaiah 30:21 ישעיהו ל:כ"א

ואזניך תשמענה דבר מאחריך לאמר זה הדרך לכו בו כי תאמינו וכי תשמאלו:

And thine ears shall hear a word behind thee, saying: 'This is the way, walk ye in it, When ye turn to the right hand, and when ye turn to the left

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

54 ושער לאה ורחל פ"ג

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

זה הציון על ואהבת. [כ].

55 תבל ב"פ ארי

המאמר ההוא מצטט את ההסבר שתבל היא פעמיים אריה: "כי יש שני בחינות אריה, אריה דמרכבה ואריה דאופנים". דברי ההערה שייכים לפסקה הבאה, "משחקת בתבל ארצו".

הערת קה"ת

מובא בד"ה צדק צדק תרנ"ג ע' רעו "כי יש ב' בחי' ארי' דמרכבה וארי' דאופנים" ע"ש. נסמן לעיל יח, ד.

56 אז ימלא שחוק פינו

"אז ימלא שחוק פינו ולשוננו רינה." המאמר מבחין בין ה"משחק" שבהווה

61 נפש דעשיי ויש שיש לו רוח דיצירה

בתחילת פרשת משפטים אומר הוזהר שלאדם ניתנת נפש מצד האופנים הקדושים, ואם הוא זוכה ליותר מכך — רוח מצד החיות הקדושות. המאמר מקביל אותם לשני סוגי ה"אריה" שבעם ישראל.

Zohar, Mishpatim 2:4-13 ספר הזהר, משפטים ב':ד'-י"ג

62 תבל ב"פ רי"ו

ההערה מוסרת שאור התורה, כשהוא דן בתבל כפעמיים 216, מביא גם את מילון הקבלה מאורי אור (אות ת, §19) כמקור לכך.

הערת קה"ת

באורה"ת שמות ע' צח מציין גם למאור"א אות תיו ס"ט.

לבין השחוק המלא של העתיד.

Psalms 126:2 תהילים קכ"ו:ב'

אָז יִמְלֵא שְׂחֹק פִּינוּ וְלִשְׁנֵנוּ רִנָּה אֲזַיִּאמְרוּ בְּגוֹיִם הַגְדִּיל ה' לַעֲשׂוֹת עִם־אֱלֹהִים:

Then was our mouth filled with laughter, and our tongue with singing; then said they among the nations: 'The L-RD 'hath done great things with these

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קכו, ב.

57 כי עמך מקור חיים

"כי עמך מקור חיים, באורך נראה אור." שחוק שווה בגימטרייה למקור חיים, והתענוג העליון הוא אותו מקור.

Psalms 36:10 תהילים ל"ו:י'

כִּי־עִמָּךְ מְקוֹר חַיִּים בְּאֹרֶךְ נִרְאֶה־אֹר:

For with Thee is the fountain of life; In Thy light do we see light.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים לו, י.

פסוקה 24

58 משחקת בתבל ארצו

"משחקת בתבל ארצו, ושעשועי את בני אדם". המאמר דורש את המילה "תבל", שפירושה העולם הנושב, לפי ערכה המספרי כשני "אריות".

Proverbs 8:31 משלי ח':ל"א

מִשְׁחָקֶת בְּתַבֵּל אֶרֶצוֹ וְשַׁעֲשְׁעִי אֶת־בְּנֵי אָדָם:

Playing in His habitable earth, And my delights are with the sons of men

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

59 הארץ הדום רגלי

"השמים כסאי והארץ הדום רגלי". המאמר מזהה את "הארץ" עם מלכות, ולכן "ארצו" שבפסוק היא מלכות.

Isaiah 66:1 ישעיהו ס"ו:א'

כֹּה אָמַר ה' הַשָּׁמַיִם כִּסֵּאִי וְהָאָרֶץ הֶדְם רַגְלִי אֵי־זֶה בֵּית אֲשֶׁר תִּבְנוּ־לִי וְאֵי־זֶה מְקוֹם מְנוּחָתִי:

Thus saith the L-RD: The heaven is My throne, and the earth is My footstool; where is the house that ye may build unto Me? And where is the place that may be My resting-place

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

60 אריה שאג

"אריה שאג, מי לא יירא". המאמר מחיל את השאגה על אריה המלאכים ועל אריה הנשמות, השואגים כשהם מתבוננים בקדושתו של ה'.

Amos 3:8 עמוס ג':ח'

אֲרִי־הַ שָּׂאֵג מִי לֹא יִירָא אֲדֹנָיִי ה' דִּבֶּר מִי לֹא יִנְבֵּא:

The lion hath roared, Who will not fear? The L-rd GOD hath spoken, Who can but prophesy

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו והערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Torat Emet 357 (Public Domain); Eighteen Treatises from the Mishna (Public Domain); Pardes Rimmonim (Public Domain); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA); Daf Shevui (CC0).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). למה ללמוד, וברכות הרבי: [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/)

מיום חנימי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך [/likuteitorah.com/he/likutei-torah/bamidbar/21/](https://likuteitorah.com/he/likutei-torah/bamidbar/21/)

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק